

Kooperatif Postası

KARINCA

AĞUSTOS 2024 YIL: 91 SAYI: 1052 ISSN: 1300-1450

AĞUSTOS 2024

KARINCA

Yıl: 91 Sayı: 1052
Ağustos 2024

ISSN: 1300 - 1450

Türk Kooperatifçilik Kurumu Basın, Yayın, Araştırma
Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına

Sahibi
Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY

Yazı İşleri Müdürü ve Baş Editör
Prof. Dr. Serdar SAĞLAM

Editörler Kurulu
Prof. Dr. Nurettin PARILTI
Prof. Dr. Serdar SAĞLAM
Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
Prof. Dr. Hasan YAYLI
Prof. Dr. Mehmet BAŞ

İdare ve Yazışma Adresi (Yönetim Yeri)
Head Office and Correspondence Address
Mebusevleri Mah. Turgut Reis Cad. No: 15/6
06570 Çankaya - ANKARA
Tel: (0312) 472 99 59 - 472 99 11
Belge Geçer: (0312) 472 97 64
www.koopkur.org.tr
koopkur@gmail.com
admin@koopkur.org.tr

20 Mayıs 1931'de kurulan kamu yararına çalışır,
TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
Basın, Yayın, Araştırma Danışmanlık ve Eğitim
Hizmetleri İşletmesinin aylık dergisi

Yazılarda savunulan fikirler yazarlarına aittir.
Gönderilen yazı ve haberler iade edilmez
Yazılar elektronik ortamda teslim edilir.

Yayın Türü
Yaygın Süreli Yayın

Yayın Tarihi
29 Ağustos 2024

Grafik, Tasarım
GÖKSU MATBAACILIK
Gökhan KOÇ
Kazım Karabekir Cad. No: 39/98
İskitler - ANKARA
gokhankoc82@hotmail.com

Bu Sayıda.....

BAŞYAZI	3
OSMAN OKTAY MAHALLEYE DÖNDÜRÜLEN KÖYLER ÜVEY EVLATTAN FARKSIZ!	5
MUSTAFA YAVUZ KOOPERATİFLER TARAFINDAN TUTULMASI GEREKEN TİCARİ DEFTERLER	8
ÖZDEM SATICI TOPRAK KOOPERATİF BORÇLARINDAN ORTAKLARIN SORUMLULUĞU	14
YETER DEMİR USLU YEŞİL İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ	18
İHSAN MEMİŞ HOBİ BAĞÇELERİ GERÇEĞİ, ÖZLEM BAŞKA, UYGULAMA BAŞKA TARIM ARAZİLERİNDE YASAL ÇIKMAZLAR..!	23
"90 YILDAN SEÇMELER,,	32
İLAN: 26. MİLLETLERARASI TÜRK KOOP. KONGRESİ	42

Başyazı

Değerli kooperatif gönüllüleri;

Türk tarihinde Ağustos “**zaferler ayı**” olarak anılmaktadır. Bunun ardında önemli zaferlerin Ağustos ayında yaşanması gerçeği yatmaktadır. 6 Ağustos 1071 Malazgirt Zaferi ile 26 - 30 Ağustos 1922 Büyük Taarruz içinde bulunduğumuz ay içerisinde kazanılan en önemli zaferlerdir. Malazgirt Zaferi Türklere Anadolu'nun kapılarını açmış, Büyük Taarruz da Cumhuriyetimizin kurulmasını sağlamıştır.

İçinde bulunduğumuz 2024 yılı içerisinde 30 Ağustos Zafer Bayramınının 102 yılını kutluyoruz. Bu vesileyle Devletimizin ve Cumhuriyetimizin kurucusu başta **Mustafa Kemal Atatürk** ile silah arkadaşları ve şehitlerimizi bir kere daha minnetle anıyoruz.

Bu sayımızda da yine nitelikli ve doyurucu bir muhtevayla karşınızdayız. İlk yazı, **Osman Oktay**'ın, “**Mahalleye Döndürülen Köyler Üvey Evlattan Farksız!**” adlı metni. Bu yazısında Oktay, 1997 yılında arazi satın aldığı Bağlum'un yasadan önceki ve sonraki halinden yola çıkarak köylerin yaşadıkları felaketi gözler önüne seriyor.

Oktay, yazısında şu çarpıcı ifadelerle yer veriyor: “*Bu düzenlemenin en hayati sakıncalarından biri şu ki, köylü üretimden çekildi. Hani insanın aklına bilerek ve isteyerek yapılmış bir kasıt ihtimali geliyor. Köylünün geçimini sağlayıp rızkını çıkardığı tarlaları şimdi beton bloklara, alışveriş merkezlerine dönüştü, dönüşüyor. Rantiyecilik işlerini çok iyi beceren para babaları ve bazı siyasiler köylülerin elindeki arazileri ucuza kapattılar. Ürettiği ürünlerle kıt kanaat geçinse de alıştığı, bildiği bir işi yaparak sade bir hayat yaşayan köylü, sattığı araziden eline geçen para ile şehir merkezinde ev almaya, becerebiliyorsa iş kurmaya çalıştı ama hazır paranın tez tükeneceğini düşünemediği için zor durumda kaldı. Meyveye, sebzeye, süte, yumurtaya para vermezken şimdi hazırdan yemeye başladı. Haliyle ev halkının ihtiyaçları da farklılaştığı için masraf üstüne masraf biniyor. Köyde akrabaları, komşuları ile sanki bir aile gibi idiler. Şehir merkezinde apartman hayatındaki resmiyete alışmaları mümkün değil, huzursuzluklar başladı”.*

6 Aralık 2012 tarih ve 28489 sayılı, 6360 No'lu “*on üç ilde büyükşehir belediyesi ve yirmi altı ilçe kurulması ile bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılmasına dair kanun*” da diğer pek çok kanun ve uygulamada olduğu gibi kamuoyundan adeta gizlenerek çıkarıldı. Belirli bir grup akademisyen, siyasetçi ve gazeteci haricinde toplumun geniş kesimi kanunun içeriğinden ancak resmi gazetede yayımlandıktan sonra haberdar oldu.

Bu kanuna göre, kanunda adı geçen illere bağlı ilçelerin sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçenin belediyesine katılmıştı. Bu il ve ilçelerin il özel idareleri, illerin bucakları ve bucak teşkilatları kaldırılmıştı.

Kanunun hazırlık safhasında yoğun pilot bölge çalışmaları, akademik araştırmalar ve uygulamaların yeteri kadar yapılmamış olduğu bir vakıadır. Uygulamanın alelacele hayata geçirilmesi, kanunun köylere hizmet götürmek amacıyla mı, yoksa siyasi bazı beklentilerle mi yapıldığı sorusunu akla getirmektedir.

6360 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası ile ilgili Türk üniversitelerinde 83 lisansüstü tez hazırlanmıştır. Bu sayı sürekli olarak yeni tezlerin onaylanarak sisteme işlenmesi ile artmaktadır. Bu tezlerin 12'si doktora, 71'i de yüksek lisans tezidir. Tezlerin çoğunluğu

“Kamu Yönetimi” ve “Şehircilik ve Bölge Planlama” alanlarındadır. Diğerleri ise “Hukuk”, “Ekonomi”, “Ziraat”, “Maliye”, “İnşaat” ve “Coğrafya” sahalarındadır.

6360 Sayılı kanun 2012 yılında hayata geçmiş olmasına rağmen bu konuda hazırlanan ilk tezin tarihi 2015’dir ve bu çalışmada konu sadece hukuki çerçevede ele alınmaktadır. Tezlerin yoğunlaştığı tarihler 2020 yılından itibaren başlamaktadır. Üniversitelerdeki akademik çalışmalar kanunun sonuçlarının görülmeye başladığı zaman diliminde devreye girmektedir. Esasen kanun uygulanmaya geçmeden taslak metin üzerinde “pilot çalışma” ve “araştırmaların” yapılması ve ona göre karar verilmesi uygun olmalı. Gelişmiş ülkelerdeki uygulamalar da bu yöndedir.

Dergimizin diğer yazıları da Gümrük ve Ticaret uzmanı **Mustafa YAVUZ**’un, “Kooperatifler Tarafından Tutulması Gereken Ticari Defterler”, Ticaret Bakanlığı Ticaret Müfettişi **Özdem SATICI TOPRAK**’ın “Kooperatif Borçlarından Ortakların Sorumluluğu”, Prof. Dr. **Yeter DEMİR USLU**’nun “Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimi” ile **İhsan MEMİŞ**’in “Hobi Bahçeleri Gerçeği, Özlem Başka, Uygulama Başka Tarım Arazilerinde Yasal Çıkmazlar..!” adlı makaleleridir.

Dergimizin ilerideki sayılarında da kooperatifçilik başta olmak üzere ülkemizin sorunları üzerinde duracak ve çözüm üretmek noktasında çaba göstermeye devam edeceğiz.

Sağlıcakla kalın...

30 AĞUSTOS
ZAFER BAYRAMI
KUTLU OLSUN.

MAHALLEYE DÖNDÜRÜLEN KÖYLER

ÜVEY EVLATTAN FARKSIZ!

Osman OKTAY*

12 Kasım 2012 tarihli Resmî Gazete’de yayınlanan ve 30 Mart 2014’te yapılan Mahalli Seçimlerle birlikte uygulamaya konan 6330 Sayılı Kanun’la büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırı olarak belirlenmiş, bu sınırlar içinde yer alan köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüştürülmüştü. Böylece, gece köylü olarak yatağa giren 16 bin 220 köy ve 1053 belde sakini sabah şehirli olarak uyanıverdiler.

Onlar artık kâğıt üstünde “**Köylü**” değil “**Şehirli**” idiler! Şehirli olmuşlardı da mahallesi oldukları şehirlerin belediyeleri buna hazırlıklı mıydı? Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önceki il sınırlarına bile yeterli hizmet götürmekten uzak olan belediyeler altyapısı olmayan, yol, su, elektrik, kanalizasyon şebekesi bulunmayan, olsa da şehirlerdekine uymayan bu yeni mahallelerine nasıl hizmet göstürecek, her yere nasıl yetişecekti? Belediyelere birdenbire büyük bir yük yüklenmişti.

Peki köy halkı bu duruma alışabilecek mi idi? Her şeyden önce köy halkının demokratik temsil gücü azaldı. Devletle ilişkilerinde müstakil bir köy statüsünde muhtarlık olmanın avantajları vardı. Mahalle muhtarlığı ise sembolik hale gelmişti ve bir etkisi, yetkisi yoktu. Mahalle muhtarlıkları keşke kaldırılrsa da devlete, millete yük olmasa! Bizde köyler üretim merkezi, **Atatürk**’ün, “**Milletin efendisi**” olarak nitelendirdiği köylü de en büyük üreticidir.

Kendi gıda ihtiyacını büyük ölçüde karşılar, fazlasını da satarak çocuklarını okutur, oğlunu kızını evlendirirdi. Şimdi ise iktidarın “**Ben yaptım oldu**” anlayışı ile yaptığı düzenlemeden sonra bunlar olmuyor.

Bu düzenlemenin en hayati sakıncalarından biri şu ki köylü üretimden çekildi. Hani insanın aklına bilerek ve isteyerek yapılmış bir kasıt ihtimali geliyor. Köylünün geçimini sağlayıp rızkını çıkardığı tarlaları şimdi beton bloklara, alışveriş merkezlerine dönüştü, dönüşüyor. Rantiyecilik işlerini çok iyi beceren para babaları ve bazı siyasiler köylülerin elindeki arazileri ucuza kapattılar. Ürettiği ürünlerle kıt kanaat geçinse de alıştığı, bildiği bir işi yaparak sade bir hayat yaşayan köylü, sattığı araziden eline geçen para ile şehir merkezinde ev almaya, becerebiliyorsa iş kurmaya çalıştı ama hazır paranın tez tükeneceğini düşünemediği için zor durumda kaldı. Meyveye, sebze, süte, yumurtaya

*Araştırmacı yazar, TRT Emekli Prodüktörü osmanoktaytr@gmail.com

para vermezken şimdi hazırdan yemeye başladı. Haliyle ev halkının ihtiyaçları da farklılaştığı için masraf üstüne masraf biniyor. Köyde akrabaları, komşuları ile sanki bir aile gibi idiler. Şehir merkezinde apartman hayatındaki resmiyete alışmaları mümkün değil, huzursuzluklar başladı. Fazla detaya gerek yok. Üniversitelerimiz bu konuda etraflı araştırmalar yapıp ilgililere rapor etmişler midir, lisans ve doktora öğrencilerine hazırlattıkları tezler var mıdır doğrusu bilmiyorum. Onun için kendi yaşadıklarımından örnekler vererek gözlemlerimi yazacağım. 1997 yılında, o sıralarda belediyelik bir köy statüsünde olan Ankara Bağlum'da, küçük bir tarla almıştım. Önce etrafını çevirip ağaç dikerek işe başladık. Domates biber gibi sebzeler de yetiştiriyor, yukarılardan inceden inceye akıp gelen bir kaynak suyunu da bizzat yaptığım havuzda biriktirerek sulama işlerini yapıyordum.

Gelip gitmek yorucu olmaya başlayınca birkaç sene sonra ev yapma ihtiyacı doğdu. Bulduğumuz yer imarlı değildi ama yine de Bağlum Belediyesi'nden izin alarak evimizi yaptık. Ev yapılıncaya su, elektrik tesisatı da olması gerekiyordu. Tesisat yapıldı ama bulduğumuz yerde su şebekesi de yok elektrik hattı da.

Evi yaptırdığımız sıradaki Bağlum Belediye Başkan Yardımcısı ile görüşünce, **“Sen borusunu alırsan ben hat çektiririm”** dedi. İstedikleri standartlarda 600 metre boru aldım ve gerçekten de hattımız çekildi, bağlantı yapıldı.

Elektrik için de o zaman henüz özelleştirme olmadığı için TEK yetkilileri ile görüştük, onlar da sağ olsunlar projelendirerek gereğini yaptılar. Demek istediğim, **“Delikli demir çıktı mertlik bozuldu”** misali, 6330 Sayılı Yasa ile köyler mahalle yapıp şehirlere bağlanmadan, Özelleştirmelerle insanlar şirketlerin insafına terk edilmeden derdimizi kolayca anlatıp çare bulabiliyorduk. Su meselesini tıpkı eski köy yaşantımızda var olan imece usulüne benzer bir yöntemle çözüme kavuşturmuştuk.

Belediye Başkanı, **“Sen kimsin, bizim partiden misin”** diye sormamış, TEK'den gelen Mühendis/Müdür, **“Burada başka ev yok ama nasıl olsa yapılır”** diyerek işimizi kolaylaştırmıştı.

Daha sonra komşularımız aynı hatlardan sularını da elektriklerini de aldılar. Bağlum'un imarı belediyelerin keyfine göre birkaç defa yapıp bozulsada sonunda tamamlandı. Gelin görün ki, belediyeler imar planına göre hizmet götürmekten çok uzak kaldılar.

Elektrik, Doğalgaz özelleştirildi, su ve kanalizasyon işleri ASKİ'ye bağlandı. İşimiz, belediyelerin keyfiğine, adam kayırmacılığına, siyasi tercihlerine ve şirketlerin insafına bırakıldı.

Elektrik, Doğalgaz, Kanalizasyon, Yol – Asfalt işleri, hatta elektrik bağlantıları için kazılan yolların tamiratını yaptırabilmek bile mesele haline geldi. Sokağımızın tamirati için tam 9 ay uğraştım dasonunda Belediye'ye şunları yazmak zorunda kaldım: **“Kış geçti, bahar geçti, yaz geçti, seçim geçti, Turgut gitti Mesut geldi. Geçen geçti, giden gitti, gelen geldi de sokağımız mesut olamadı!”** Neyse ki herhalde dokuz ay on günün sonunda muradımıza erdik!

Bu konuda yaptığım yazışmaları, açtığım telefonları, sosyal medya faaliyetlerimi yazmaya kalksam sayfalar yetmez. Uzatmaya gerek yok; 6330 Sayılı Kanun'u ortaya atıp geri çekilen iktidara ve belediyelere bazı sorularım, sitemlerim olacak:

- 1- Köyleri mahalleye dönüştürüp yapılaşmaya açtıktan sonra önceden ekilip biçilen o güzelim tarlalardaki beton bloklar hiç yüreğinizi sızlatmıyor mu?
- 2- Mesela Ankara özelinde adı üstünde Ovacık, Bağlum gibi ovalık, bağlık yerlerde adının başında ya da sonunda **“Ova”** ya da **“Bağ”** olan siteleri, blokları görünce **“Buradaki tarlalara biz ihanet ettik”** diye üzüyor musunuz yoksa keyif mi alıyorsunuz?

- 3- Ankara'da özel aroması ile bir **"Yuva kavunu"** yetiştirdi mesela... Şimdi o kavun tarlalarında da bloklar yükseliyor. Tarıma, hayvancılığa, köye, köylüye, insanlara iyilik değil kötülük ettiğinizin farkında değil misiniz?
- 4- Hadi bütün bunları yaptınız, geri dönüşü yok diyelim; peki köyden mahalleye dönüştürdüğünüz yerleşim yerleri belediye hizmetlerinden yeterince niye faydalanamıyor?
- 5- Mahalleye dönüştürdüğünüz köylerden Muhtarlık olanlar seçtikleri Muhtar, belediyelik olanlar yine Belediyeleri aracılığı ile daha iyi hizmet alabiliyor, onlara daha kolay ulaşıyor, hiç değilse köy olduklarını bilip ona göre hareket ediyorlardı. Şimdi ise Devekuşunun ne kuşa ne deveye benzediği gibi ne köy olduklarının farkındalar ne de şehir olduklarının. Çünkü belediyeler merkezi mahallelere verdikleri hizmeti köyden dönuşen mahallelere vermiyor/veremiyorlar.
- 6- Yalnızca belediyeler değil, elektrik şirketi, doğalgaz şirketi, hatta kargo şirketleri bile merkezlere sundukları hizmeti köyden dönüştürülen mahallelere sunmuyorlar. Elektrik hatlarını yenileyen şirket yetkililerine, **"İlçe merkezinde her direğe aydınlatma lambası bağlıyorsunuz da burada niye direk atlıyorsunuz"** diye sorunca açıkça söyledi: **"TEK, buraları köy olarak kabul ediyor!"** Bazı kargo şirketleri de mesela haftada bir gün dağıtım yapıyor. Bozulacak bir siparişiniz olsa yandınız!
- 7- İstisnalar elbette olabilir de 6330 Sayılı Kanun gereği mahalleye dönüştürülen köylerin hali gaddar ve kindar üvey annelerin insafına bırakılan çocukların durumundan farksız. Gösteriş kokan bazı yatırımlar planlayınca her şey bitti sanılıyor.

Keçiören'in yeni Belediye Başkanı'nın iyi niyetli biri olduğu anlaşılıyor ama mesela bir **"Seyir Terası"** yaparak **"Bağlum'un cazibesini arttıracakını"** söylüyor.

Oysa Bağlum'un merkezi dahil özellikle Bağlar mevkiinde imara göre açılıp düzenlenmemiş pek çok yol, sokak var. Dışarıdan gelenler Seyir Terası'na çıkıp etrafı seyrederek hoşça vakit geçirirlerken Bağlum sakinleri yine tozlu çamurlu sokaklarda yaşamaya devam mı edecekler? Önce yollar yapılsın, çöp konteynerleri konulup mezbeleliğin önüne geçilsin, sonra ihtiyaç duyulur ve imkân bulunursa Seyir Terası yine yapılsın. Haklı değil miyim? Kaldı ki Bağlum Keçiören Belediye binasına 10, Büyükşehir Belediye binasına 20 kilometre mesafede bulunuyor.

Son soru, son sitem: Şehirlere bağlanan köylere madem üvey evlat muamelesi yapılacaktır bıraksanız da köy olarak kalsaydık! Ne dersiniz?

KOOPERATİFLER TARAFINDAN TUTULMASI GEREKEN TİCARİ DEFTERLER

Mustafa YAVUZ*

1. Giriş

Kooperatifler tacir sıfatını haiz olup, bu vasfın bir gereği olarak ticari defterleri tutmakla mükelleftirler. Kooperatiflerce tutulması gereken ticari defterlerle ilgili olarak, 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun¹ (KoopK) 89. maddesinde, “**Kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, kooperatif merkez birliklerinin ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin muhasebe usulleri ve mecbur olarak tutacakları defterler hakkında 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümleri uygulanır.**” hükmüne yer verilmiştir. Atıf yapılan hüküm uyarınca kooperatifler, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda² (TTK) belirtilen ticari defterleri tutmakla yükümlüdür.³ Ticari defterler, hem kamusal açıdan vergisel işlemlerde kolaylık sağlamakta, hem de kooperatifin ve ortaklarının mali durum hakkında bilgi sahibi olmasını temin etmektedir.

Kooperatiflerce tutulan ticari defterlerin, ticari iş ve işlemlerle kooperatifin mali ve iktisadi durumu, alacak ve borç ilişkileri ile her faaliyet dönemi içinde elde edilen sonuçları, açıkça görülebilir bir tarzda ortaya koyması gerekmektedir.

Bu çerçevede, ticari defterlerdeki kayıtlardan kooperatifin mali durumu takip edilebildiğinden bahsi geçen defterler, kooperatife dair planlamaların yapılmasında, yatırımlara karar verilmesinde, kredi kullanımında ve kooperatif ortakları ve personeli ile ilgili kararların alınmasında yol gösterici olmaktadır.⁴

*Gümrük ve Ticaret Uzmanı

- 1) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.
- 2) 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
- 3) Mustafa Yavuz, *Kooperatiflerin Kaybolan veya Yitirilen Ticari Defter ve Belgeleri İçin Zayi Belgesi Alınabilmesi*, *Karınca Dergisi*, Ekim 2021, S.1018, s.5.
- 4) Nihat Taşdelen, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Ticari Defterler*, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.3 S.1 Y.2012, s.260.

TTK'da sayılan ve kooperatifler tarafından tutulması icap eden ticari defterler; yevmiye defteri, defteri kebir, envanter defteri, yönetim kurulu karar defteri, genel kurul toplantı ve müzakere defteri ile pay/ortaklar defteridir.

İşte bu çalışmada, kooperatifler tarafından tutulması gereken ticari defterler detaylı olarak irdelenmiş ve değerlendirilmiştir.

2. Kooperatiflerce Tutulan Ticari Defterler

TTK'nın 64. maddesinin üçüncü fıkrasına göre kooperatifin muhasebesiyle ilgili olan ticari defterler; yevmiye defteri, defteri kebir ve envanter defteridir. Aynı maddenin dördüncü fıkrasında da, muhasebeyle ilgili olmayan yönetim kurulu karar defteri, genel kurul toplantı ve müzakere defteri ve pay/ortaklar defteri sayılmıştır.

Sözü edilen hükmün üçüncü fıkrasında aynı zamanda, **“fiziki ya da elektronik ortamda tutulan ticari defterlerin nasıl tutulacağı, defterlere kayıt zamanı, onay yenileme ile açılış ve kapanış onaylarının esas ve şekillerinin Ticaret Bakanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından müştereken çıkarılan tebliğle düzenleneceği”** hüküm altına alınmış ve anılan tebliğ Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ⁵ (Defter Tebliği) ismiyle yürürlüğe konulmuştur. Bahsi geçen mevzuat hükümleri bağlamında kooperatiflerce tutulması gereken ticari defterler aşağıda incelenmiştir.

2.1. Yevmiye Defteri

Defter Tebliğinin 6. maddesine göre yevmiye defteri, kayda geçirilmesi icap eden işlemlerin ispata dayanan evrak veya ilgili belgeden çıkarılmak suretiyle **“madde”** halinde ve tarih sırasıyla düzenli bir şekilde yazıldığı defterdir.

Yevmiye defteri, sayfaları müteselsil sıra numaralı ve ciltli olur; vergi kanunlarına uygun olmak kaydıyla müteharrik yapraklı defterler de kullanılabilir.

Yevmiye defterinin maddelerinde bulunması gereken asgari bilgiler; madde sıra numarası, alacaklı hesap, borçlu hesap, tutar, tarih, her kayda dayanak oluşturan belgelerin türü ile varsa bunların tarih ve sayıları şeklinde sıralanabilir.

Öte yandan, Elektronik Defter Genel Tebliğine⁶ (Sıra No: 1) göre e-Fatura uygulamasına geçiş zorunluluğu bulunan mükelleflerin ve dolayısıyla kooperatiflerin yevmiye defteri ile bir sonraki bölümde açıklanacak olan defteri kebir elektronik ortamda tutması zorunludur.

Bu durumda yevmiye defteri yukarıda belirtilen şartlara tabi olmaksızın mezkûr Tebliğ'de belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde elektronik ortamda tutulur. Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği⁷ (Sıra No: 509) uyarınca da brüt satış hasılatı (veya satışları ile gayrisafi iş hasılatı) 2022 ya da devam eden hesap dönemleri için 3 milyon TL ve üzeri olan mükellefler (**kooperatifler**) e-Fatura ve dolayısıyla e-Defter tutmakla yükümlüdür.

5) Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ, 19.12.2012 tarihli ve 28502 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

6) Elektronik Defter Genel Tebliği (Sıra No: 1), 13.12.2011 tarihli ve 28141 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

7) Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 509), 19.10.2019 tarihli ve 30923 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

2.2. Defteri Kebir

Defteri kebir, yevmiye defterinde yer alan işlemleri buradan alarak sistematik bir şekilde ilgili hesaplara dağıtan ve tasnifli bir şekilde söz konusu hesaplarda toplayan defterdir. Yevmiye defterinde olduğu gibi defteri kebir de ciltli, sayfaları birbirini takip eden numaralı olur; vergi mevzuatına uygun davranılmak şartıyla müteharrik yapraklı defterlerin de kullanılması mümkündür (**Defter Tebliği md. 7**). Defteri kebir kayıtlarında bulunması icap eden asgari bilgiler; yevmiye defteri madde sıra numarası, tarih, tutar, toplu hesaplarda muavin nihai hesapların adlarıdır.

2.3. Envanter Defteri

Envanter defteri, kooperatifin açılışında ve açılışı takiben her hesap döneminin sonunda, borçların, alacakların, taşınmazların, nakit para tutarının ve borçlar ile varlıkların değerlerinin tek tek kaydının yapıldığı sayfaları müteselsil, ciltli ve sıra numaralı defterdir. Defter Tebliğinin 8. maddesinde, **“213 sayılı Vergi Usul Kanunu⁸ hükümleri saklı olmak üzere envanterin, düzenli bir işletme faaliyetinin akışına uygun düşen süre içinde ve her durumda hesap döneminin sonundan itibaren 3 ay içinde çıkarılacağı ve deftere kaydedileceği”** belirtilmiştir.

Yeri gelmişken ifade edelim ki, kooperatiflerde hesap dönemi 12 ayı geçemez.

2.4. Yönetim Kurulu Karar Defteri

Yönetim kurulu karar defteri, kooperatiflerde yönetim kurulunun kooperatifin yönetimine ilişkin aldığı kararların yazıldığı sayfa numaraları teselsül eden ve ciltli defterdir. Defter Tebliği md. 10'a göre karar defterinde bulunması gereken asgari bilgiler; karar sayısı, karar tarihi, toplantıda hazır bulunan yönetim kurulu üyeleri, kararın içeriği ve yönetim kurulu üyelerinin imzalarıdır.

Diğer taraftan, **KoopK**'nın 98. maddesinde yapılan atıf dolayısıyla kooperatifler hakkında da tatbik olunan **TTK**'nın 390/4. maddesine göre yönetim kurulu üyelerinden hiçbirinin toplantı icra edilmesi talebinde bulunmaması halinde kooperatif yönetim kurulu kararları, üyelerden birinin belli bir konuda yaptığı ve karar şeklinde yazılan teklifine, en az üye tam sayısının çoğunluğunun yazılı olarak tasdiki alınarak da verilebilir.

Söz konusu yöntemle alınacak kararın geçerlilik şartı, aynı teklifin yönetim kurulu üyelerinin tamamına yapılmasıdır. Tasdiklerin aynı kâğıtta bulunması şart olmamakla birlikte tasdik imzalarının bulunduğu kâğıtların tamamının yönetim kurulu karar defterine yapıştırılması ya da kabul edenlerin imzalarını ihtiva eden bir karara dönüştürülerek karar defterine kaydedilmesi şarttır.

Bu arada, yönetim kurulunda yer alan her bir üye, alınan kararlar ilgili muhalefatinin bir şerhle yönetim kurulu karar metnine geçirilmesini talep edebilir. Yönetim kurulu üyelerinin şerh yazma istemi herhangi bir nedenle reddedilemez; şerhin yazılmasına ve kaydına engel olunamaz. Ayrıca şerhin, sahibi dışında başka bir kişi tarafından değiştirilmesi yasaktır.

2.5 Genel Kurul Toplantı ve Müzakere Defteri

8) 213 sayılı Vergi Usul Kanunu, 10.11.1960 tarihli ve 10705 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Genel kurul toplantı ve müzakere defteri, kooperatiflerin genel kurul toplantısında müzakere edilen konuların ve alınan kararların kaydının yapıldığı sayfa numaraları birbirini takip eden ve ciltli defterdir. Zikredilen defter, genel kurul toplantısının icrası sırasında genel kurulda sunulan önergeler, yöneltilen sorular, verilen cevaplar ve alınan kararlar işlenerek tanzim edilebileceği gibi, hazırlanmış olan toplantı tutanağının bu deftere yapıştırılması suretiyle de tutulabilir (**Defter Tebliği md. 11**).

2.6. Pay/Ortaklar Defteri

Pay/ortaklar defteri, kooperatiflerde ortakların kaydedildiği sayfaları müteselsil sıra numaralı ve ciltli defterdir. Bu deftere; ortakların adı-soyadı, konut ve iş adresleri, ortaklığa giriş-çıkış tarihleri, ortaklıktan çıkarılma nedenleri, taahhüt edilen sermaye payları, bu paylara ilişkin yapılan tahsilat ve iadeler, ortaklığa kabul ve çıkışa dair yönetim kurulu kararının tarih ve sayısı yazılır (**Defter Tebliği md. 9**).

Son olarak, her ortak pay/ortaklar defterinde ayrı bir sayfada ve payı devralan yeni ortak da farklı bir sayfada takip edilir.

3. Ticari Defterlere İlişkin Temel Konular

3.1. Ticari Defterlerin Açılış Ve Kapanış Tasdikleri

Kooperatiflerce fiziki ortamda tutulan defteri kebir, yevmiye defteri, envanter defteri, yönetim kurulu karar defteri, genel kurul toplantı ve müzakere defteri ile pay/ortaklar defterinin açılış tasdikleri kooperatifin kuruluşu sırasında ve bu defterler kullanılmaya başlamadan önce, izleyen hesap yılındaki açılış tasdikleri ise defterlerin kullanılacağı hesap yılının ilk ayından önceki ayın sonuna kadar notere yaptırılır. Defteri kebir, yevmiye defteri, envanter defteri ile yönetim kurulu karar defterinin açılış tasdikinin her faaliyet dönemi için yaptırılması şarttır. Genel kurul toplantı ve müzakere defteri ile pay/ortaklar defteri ise yeterli yapıları bulunmak şartıyla takip eden hesap dönemlerinde de açılış tasdiki yaptırılmadan kullanılabilir. Tasdike tabi sözü edilen defterlerin faaliyet dönemi içinde dolması ya da başka nedenlerle yıl içinde yeni defter ihdas edilmesinin gerektiği hallerde mezkûr defterler kullanılmaya başlamadan önce açılış tasdiki yaptırılır (**TTK md. 64/3, Defter Tebliği md. 13-14**).

Diğer taraftan, fiziki olarak tutulan yevmiye defterinin kapanış tasdiki, izleyen hesap döneminin altıncı ayının bitimine kadar, yönetim kurulu karar defterinin kapanış tasdiki de izleyen hesap döneminin birinci ayının bitimine kadar notere yaptırılır. Yevmiye defterinin elektronik olarak tutulması halinde ise Elektronik Defter Genel Tebliğine göre faaliyet döneminin ilk ayına ait beratın alınması açılış tasdiki, son ayına ait beratın alınması ise kapanış tasdiki, diğer aylara ait beratların alınması ise ilgili aylara ait defterlerin noter tasdiki yerine geçer.

3.2. Ticari Defterlerde Kayıt Düzeni

Kanuni istisnalar mahfuz olmak üzere kooperatiflere ait ticari defterler ile gerekli diğer kayıtlar Türkçe tutulur ve bu kayıtlarda para birimi olarak Türk para birimi kullanılır. Rakamlar, kısaltmalar, semboller ve harflerin kullanılması halinde, bunların manaları tekdüze ve duraksamaya yer bırakmayacak kesinlikte olur. Defterlere yapılan yazımlar ve diğer kayıtlar; doğru, eksiksiz, düzenli ve zamanında yapılır. Defterlerdeki kayıtların arasına boşluk bırakılamaz ve ayrıca satır

atlanmaz. Ciltli defterlerin sayfaları ciltten koparılmaz. Tasdikli müteharrik yapraklarda bu yapraklar yırtılmaz ve bunların sırası bozulmaz. Bir kayıt ya da yazım, önceki içeriği belirlenemeyecek tarzda değiştirilmez ve çizilmez. Kayıt sırasında mı yoksa daha sonra mı yapıldığı belli olmayan değişiklikler yapılmaz.

Kayıtların yapılacağı işlemlerin, işin gereğine ve hacmine uygun bir şekilde muhasebenin nizam ve vuzuhunu bozmayacak bir sürede kaydının yapılması şarttır. Kayıtlar 10 günden daha fazla geciktirilemez. Kayıtlarını devamlı bir tarzda muhasebe fişleri, bordro ve primanota gibi yetkili kişilerin imza/parafını taşıyan belgelere dayanarak yapan kooperatiflerde, işlemlerin bu belgelere kaydedilmesi, deftere işlenmesi hükmündedir. Lakin söz konusu kayıtlar bile defterlere 45 günden daha geç aktarılamaz (**Defter Tebliği md. 21**).

3.3. Ticari Defterlerin Saklanması

Kooperatifler, tutmakla mesul olduğu ticari defterleri ve bu defterlerdeki kayıtların dayandığı belgeleri, sınıflandırılmış olarak 10 yıl saklamak zorundadır (**TTK md. 82/5**).

Tutulması mecburi defterlere yapılan kayıtların dayanağını oluşturan belgeler, saklama süresince her zaman ulaşılabilir, okunur hale getirildiklerinde içerik bakımından örtüşmeleri ve uygun bir zaman zarfında içerikleri okunabilir hale getirilebilmesi kaydıyla veri ya da görüntü taşıyıcılarda da muhafaza edilebilir.

Saklama müddeti, bu defterlere son kaydın yapıldığı ya da muhasebe belgelerinin teşekkül ettiği takvim yılının bitişiyle başlar. Öte yandan, **TTK'nın 82/7. maddesi** uyarınca kooperatiflerce saklanması gereken defter ve belgelerin; deprem, su baskını, yangın gibi bir afet ya da hırsızlık nedeniyle ve yasal saklama süresinde zıya uğraması halinde kooperatif zıya öğrendiği günden itibaren 30 gün içinde mahkemeden zayi belgesi verilmesini talep edebilir. Kooperatif sona erdiği takdirde defter ve belgeler 10 yıl süreyle sulh hukuk mahkemesince saklanır.

3.4. Ticari Defterlere Dair Adli ve İdari Cezalar

1. Ticari defterlerin açılış ve kapanış tasdikini yaptırmayan kooperatifler, 2024 yılı için 49.274 TL idari para cezasıyla tecziye edilir (**TTK md. 562/1-c**). Bunun yanında, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun⁹ 222. maddesi gereğince söz konusu tasdikleri ihtiva etmeyen ve mevcut kayıtları birbirini teyit etmeyen ticari defter kayıtları, sahibi (kooperatif) aleyhine delil kabul edilir.
2. Ticari defterlerin kayıt düzenini öngören **TTK'nın 65. maddesine** uygun bir şekilde defterlerini tutmayan kooperatifler, 2024 yılı için 49.274 TL idari para cezasıyla cezalandırılır (**TTK md. 562/1-d**).
3. **TTK'nın 64. maddesinin** birinci fıkrasının ikinci ya da üçüncü cümlesindeki "Defterler, üçüncü kişi uzmanlara, makul bir süre içinde yapacakları incelemede işletmenin faaliyetleri ve finansal durumu hakkında fikir verebilecek şekilde tutulur. İşletme faaliyetlerinin oluşumu ve gelişmesi defterlerden izlenebilmelidir." şeklindeki hükümlere aykırı davranan kooperatifler, 2024 yılı için 49.274 TL idari para cezasıyla tecziye edilir (**TTK md. 562/1-a**).

9) 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, 04.02.2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

4. TTK hükümlerine göre tutulması ya da saklanması gereken kayıt, defter ve belgeler ile bunlara dair bilgileri, denetime tabi olan kooperatife ait olup olmadığına bakılmaksızın, Ticaret Müfettişlerince talep edilmesine karşın vermeyen ya da eksik veren veya söz konusu denetim elemanlarının vazifelerini yapmalarını mani olan kooperatif yetkilileri, fiilleri daha ağır cezayı gerektiren başka bir cürüm oluşturmadıkça 300 günden az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılır **(TTK md. 562/4)**.
5. Ticari defterlerin hiçbir kayıt içermemesi ya da mevcut olmaması veya TTK'ya uygun olarak saklanmaması durumunda, sorumlu kooperatifin yetkilileri 300 günden az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılır **(TTK md. 562/6)**.
6. Ticari defterlere kasıtlı bir şekilde gerçeğin hilafına kayıt yapan kooperatif yetkilileri, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla tecziye edilir **(TTK md. 562/8)**.

4. Sonuç

1163 sayılı Kooperatifler Kanununda 2018 yılında yapılan değişiklikle, kooperatiflerin ve bunların üst kuruluşlarının muhasebe usulleri ve zorunlu olarak tutacakları defterlere ilişkin 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda yer alan hükümlerin uygulanacağı öngörülmüştür.

Bu kapsamda kooperatifler, Türk Ticaret Kanununda düzenlenen ticari defterleri tutmakla yükümlüdür. Anılan Kanun ve bu Kanun gereğince yürürlüğe konulan Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ bağlamında kooperatiflerce tutulması icap eden ticari defterler; defteri kebir, yevmiye defteri, envanter defteri, yönetim kurulu karar defteri, pay/ortaklar defteri, genel kurul toplantı ve müzakere defteridir. Bahsi geçen defterlerin bulunmaması ya da herhangi bir kayıt içermemesi veya Türk Ticaret Kanununa uygun bir şekilde tutulmaması yahut saklanmaması vefa mezkûr defterlerin açılış ve/veya kapanış tasdiklerinin yaptırılmaması durumunda kooperatifler ve bunların yöneticileri, ağır adli ve idari cezalarla karşı karşıya kalabilir.

Kaynakça

- 213 sayılı Vergi Usul Kanunu (10.11.1960 tarihli ve 10705 sayılı R.G.).
- 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu (10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı R.G.).
- 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (04.02.2011 tarihli ve 27836 sayılı R.G.).
- 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı RG).
- Elektronik Defter Genel Tebliği (Sıra No: 1) (13.12.2011 tarihli ve 28141 sayılı R.G.).
- Taşdelen, Nihat, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticari Defterler, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2012, C.3 S.1, s.257-294.
- Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ (19.12.2012 tarihli ve 28502 sayılı R.G.).
- Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 509) (19.10.2019 tarihli ve 30923 sayılı R.G.).

KOOPERATİF BORÇLARINDAN ORTAKLARIN SORUMLULUĞU

Özdem SATICI
TOPRAK*

I - Giriş

Tüzel kişiliği haiz olan kooperatifler ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla kurulur. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ticaret şirketleri arasında kabul edilen kooperatiflerde kooperatifin ve ortaklarının sorumluluklarına ilişkin hükümler 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda düzenlenmiştir. Kooperatifler kural olarak tüzel kişiliğe ait borçlardan dolayı öncelikle kendi malvarlıkları ile sorumludur. Ortakların bu borçlardan sorumluluğu ise ana sözleşme ile düzenlenir.

II - Kooperatiflerde Sorumluluk Esasları

II.1. Kooperatif Borçlarından Dolayı Sorumluluk

Kooperatifler tüzel kişiliği haiz kuruluşlardır. **(KK Md.7/1)** Tüzel kişiler cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehildirler. **(TMK Md.48/1)**

Dolayısıyla kooperatifler borç altına girebilir; mali sorumluluk gerektiren faaliyetlerde bulunabilir.

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda kooperatifin ve ortakların kooperatif borçlarından dolayı sorumluluğuna ilişkin esasların ana sözleşmede düzenlenmesi öngörülmüştür. **(KK Md.28,29,30)**

Buna göre ana sözleşmede aksine hüküm olmadıkça kooperatif, alacaklılarına karşı yalnız mamelekiyle sorumlu olacak; ortakların sınırsız veya sınırlı sorumluluğu yine ana sözleşme ile düzenlenecektir.

Ancak gerek sınırsız ve gerekse sınırlı sorumlulukta ortakların sorumluluğu ikinci dereceden

*Ticaret Başmüfettişi, Ticaret Bakanlığı

sorumluluk olup, alacaklıların öncelikle kooperatif malvarlığına başvurmaları gerekecektir. Kooperatifin malvarlığını da sermayesi, aktifleri, alacakları, hakları gibi değerler oluşturacaktır.

II. 2. Sınırsız Sorumluluk

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda ortakların kooperatif borçlarından dolayı sınırsız sorumlu tutulabilmeleri için ana sözleşmede bu yönde hüküm bulunması gerektiği düzenlenmiştir. **(KK Md.29/1)**

Anılan Yasa'da kooperatiflerin yükümlülüklerinden dolayı ortakların sorumluluk durumu ve derecesi kooperatif ana sözleşmesinde yer alması gereken zorunlu unsurlardan biri olarak belirtilmek suretiyle kooperatif kurucularına sınırlı veya sınırsız sorumluluk esaslarından birini tercih etme imkanı sağlanmıştır. **(KK Md.4/1/6)**

Buna göre ana sözleşme, kooperatifin varlığı borçlarını karşılamaya yetmediği hallerde, ortaklarının da şahsen ve sınırsız olarak sorumlu tutulacaklarını hüküm altına alabilir.

Böyle bir durumda, kooperatifin iflası yahut diğer bir sebeple dağılması halinde alacaklılar alacaklarını kooperatiftan tamamen elde edemedikleri takdirde kooperatif ortakları zincirleme ve bütün varlıkları ile borçlardan sorumlu olacaklardır.

Dolayısıyla, sınırsız sorumluluk için kooperatifin ana sözleşmesinde bu yönde hüküm bulunması, kooperatifin iflas veya diğer bir sebeple dağılma haline girmiş olması ve alacaklıların alacaklarını kooperatif malvarlığından temin edememiş olmaları gerekmektedir.

Sınırsız sorumluluk 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda yer almakla birlikte uygulamada benimsenmemiş ve örnek ana sözleşmelerde bu sorumluluk türüne yer verilmemiştir. Ticaret Bakanlığı tarafından düzenlenen tüm örnek ana sözleşmelerde kooperatif ortaklarının sınırlı sorumluluğu düzenlenmiştir.¹

Ancak, kooperatiflerin ilgili bakanlıklarca² düzenlenen örnek ana sözleşmeleri kabul etme zorunluluğu bulunmadığından teknik olarak ortaklarının sınırsız sorumlu olduğu bir kooperatif ana sözleşmesi tanzim etmeleri mümkündür.

II. 3. Sınırlı Sorumluluk

Sınırlı sorumluluk, adından da anlaşılacağı üzere, kooperatif ortaklarının kooperatif borçlarından dolayı sınırlı sorumlu olmalarıdır. Ülkemiz kooperatifçiliğinde geçerli olan bu esasa göre ana sözleşmeye, kooperatif borçları için her ortağın kendi payından fazla olarak şahsen ve belirli bir miktara kadar kooperatiftan sonra sorumlu olacakları hususunda bir hüküm konabilecek ya da ortakların tek başına sorumlu olacakları miktar kooperatifteki paylarının tutarı ile orantılı olarak gösterilebilecektir. **(KK Md.30/1)**

1) <https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/mevzuat/anasozlesmeler/bakanlikca-kurulusu-yapilan-kooperatif-anasozlesmeleri>, <https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/mevzuat/anasozlesmeler/il-mudurluklerince-kurulusu-yapilan-kooperatif-anasozlesmeleri>

2) *İlgili bakanlık deyiminden, bu Kanun kapsamındaki tarımsal amaçlı kooperatifler ve üst kuruluşları için Tarım ve Orman Bakanlığı, yapı kooperatifleri ve üst kuruluşları için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve diğer kooperatifler ve üst kuruluşlar için ise Ticaret Bakanlığı'nın anlaşılması gerekmektedir*

Dolayısıyla, ortağın sorumlu olduğu tutar belirli bir para miktarı şeklinde gösterilebileceği gibi ortağın payı ile orantılı olarak da ifade edilebilecektir.

Sınırlı sorumluluğun örnek ana sözleşmelerde düzenlenişine bakıldığında, çoğunlukla her ortağın kooperatife taahhüt ettiği pay kadar sorumlu tutulduğu, ancak bazı kooperatif türlerinde ortağın taahhüt ettiği payın on katı ile sorumlu olduğu yönünde düzenlemelerin mevcut olduğu görülecektir³.

Tarım kredi kooperatifleri ana sözleşmesinde ise ortakların kooperatif borçlarından taahhüt ettikleri pay tutarının beş katına kadar sorumlu olacakları hükme bağlanmıştır.⁴

Dolayısıyla, kooperatifin borçlarından dolayı ortakların sorumluluğuna gidebilmek için öncelikle kooperatif ana sözleşmesinde yer alan hükümlere bakılması gerekmektedir.

Yargıtay tarafından ortakların sorumluluğu ile ilgili olarak verilmiş kararlar irdelendiğinde, kooperatif borçlarından dolayı kooperatifin sorumlu olması nedeniyle ortaklara İcra İflas Kanunu hükümleri gereğince haciz ihbarnamesi gönderilemeyeceği⁵, kooperatif borcundan dolayı ortağın sorumluluğunun yüklendiği ortaklık payı ile sınırlı olduğu şeklinde muhtelif kararlara hükmedildiği⁶ görülmektedir.

III - Sorumluluk Hükümlerinin Değiştirilmesi, Ayrılan Ortakların Durumu, Zamaşımı

III.1. Sorumluluk Hükümlerinin Değiştirilmesi

Bir kooperatifin kuruluşu esnasında tanzim edilen ana sözleşmede yer alması zorunlu unsurlardan biri de kooperatiflerin yükümlülüklerinden dolayı ortakların sorumluluk durumu ve derecesine ilişkin hükümlerdir. **(KK Md.4/1/6)**

Dolayısıyla, ortakların kooperatif borçlarından sorumluluğunu düzenleyen düzenlemelerin tadili de ancak ana sözleşmenin değiştirilmesi ile mümkün olabilecektir. **(KK Md. 34/1)**

Ana sözleşmenin değiştirilmesi için ise fiilen kullanılan oyların 2/3'ünün çoğunluğunun sağlanması gerekecektir. **(KK Md.51/2)**

III.2. Kooperatiften Ayrılan Ortakların Sorumluluğu

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda ortakların sorumluluğu ile ilgili düzenlemelerde iflas ve dağılıma gibi hallere ayrıca önem atfedilmiş; iflas halinde ayrılan ortakların dahi belirli bir süreye kadar sorumlu tutulması öngörülmüştür. Bu kapsamda anılan Kanun'da yer alan düzenlemelere

3) <https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/mevzuat/anasozlesmeler/bakanlikca-kurulusu-yapilan-kooperatif-anasozlesmeleri>, <https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/mevzuat/anasozlesmeler/il-mudurluklerince-kurulusu-yapilan-kooperatif-anasozlesmeleri>

4) <https://www.tarimkredi.org.tr/media/1w3b33ha/koop-ana-sozlesme.pdf>

5) Y.12.HD., 2009/17348 E., 2009/17183 K., 28/09/2009

6) YHGK, 2006/12-32 E., 2006/113 K., 29/03/2006 T.

göre ortaklarının sınırlı veya sınırsız sorumlu olduğu bir kooperatifte ortağın ölümü veya diğer bir sebeple kooperatiften ayrılmasından sonra bir yıllık süre içinde kooperatifin iflas etmesi halinde ortak ayrılmasından önce doğmuş olan borçlar için ortak sorumluluktan kurtulamayacaktır. **(KK Md.36/1)**

III.3. Zamanaşımı

Zamanaşımı; alacak hakkının kanunda açıkça belirlenmiş süreler içerisinde kullanılmaması nedeniyle, borçlunun borcunu ödemekten kaçınabilmesini sağlayan bir müessesedir.⁷

Bu bağlamda kooperatif borçlarından dolayı ortakların alacaklılara karşı sorumluluğuna ilişkin zamanaşımı süresi iflas işlemlerinin sona ermesinden itibaren bir yıldır. **(KK Md.37/1)**

Ancak Yasa'da zamanaşımı ile ilgili olarak ana sözleşmede daha uzun bir süre tespit edilebileceği belirtildiğinden mevcut örnek ana sözleşmelerde de bu süre çoğunlukla iki yıl olarak düzenlenmiştir.⁸

IV - Sonuç

Kooperatifler tüzel kişiliği haiz kuruluşlar olduğundan kurucu ve ortaklarından ayrı olarak borç altına girebilir, başkaca mali tasarruflarda bulunabilir. Bu nedenle de kooperatif borçlarından öncelikle kooperatif tüzel kişiliği sorumludur. Bununla birlikte ortakların kooperatif borçlarından sorumluluğu ve derecesinin ana sözleşmede düzenlenmesi şarttır. Her ne kadar 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda ortakların sınırsız sorumlu olabileceği düzenlenmiş ise de uygulamada sınırlı sorumluluk esası benimsenmiş ve bu sorumluluk sisteminde kooperatif borçları için her ortağın kendi payından fazla olarak şahsen ve belirli bir miktara kadar kooperatiften sonra sorumlu olabilmesi öngörülmüştür.

Kaynakça

1-T.C. Yasalar (1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/>)

2-www.ticaret.gov.tr

3-<https://karararama.yargitay.gov.tr>

4- <https://www.tarimkredi.org.tr>

5-<https://www.karaboga.av.tr>

7) <https://www.karaboga.av.tr/zamanasimi/>

8) <https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/mevzuat/anasozlesmeler/bakanlikca-kurulusu-yapilan-kooperatif-anasozlesmeleri>, <https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/mevzuat/anasozlesmeler/il-mudurluklerince-kurulusu-yapilan-kooperatif-anasozlesmeleri>, <https://www.tarimkredi.org.tr/media/1w3b33ha/koop-ana-sozlesme.pdf>

YEŞİL İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ

Yeter DEMİR
USLU*

Giriş

Günümüzde işletmelerin uzun vadeli sürdürülebilirliği sağlamaları ve kalkınma hedeflerine ulaşabilmeleri için yalnızca finansal performansa odaklanmaları yeterli olmamaktadır. Bu doğrultuda, işletmelerin çevresel sorumlulukları benimseyerek hem sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmaları hem de rekabet avantajı elde etmeleri önemli bir hal almıştır (*Deshwal, 2015*).

İşletmelerin çevresel sorumluluk üstlenmeleri, buldukları sektörde rekabet avantajı sağlarken aynı zamanda çevre konusunda duyarlı potansiyel müşterileri de etkilemelerine olanak sağlamaktadır. Küreselleşme ve artan rekabet koşulları, işletmeler üzerinde çevreye daha duyarlı olma ve faaliyetlerini çevresel hassasiyetleri göz önünde bulundurarak sürdürmeleri hususunda baskı yaratmaktadır.

Bu nedenle, çevresel sorunların çözümü ve yönetimi amacıyla, işletmeler yeşil yönetim anlayışını benimsemektedir.

Günümüzde, çevre politikacılarının ve araştırmacıların, küresel ölçekte kaynakların tükenmesi, artan kirlilik ve biyolojik çeşitliliğin azalması gibi çevresel bozulmaların insanların olumsuz davranışlarından kaynaklandığı fikrine odaklanmaktadır.

Bu doğrultuda, birçok kurum ve kuruluş, günlük faaliyetlerinin çevreye daha az zarar vermesini sağlamak için çevre yönetim sistemleri ve yeşil girişimleri uygulamaya koymaktadır (*Sarıyıldız, 2021*).

Günümüzde karşı karşıya olunan çevresel sorunlar göz önünde bulundurulduğunda, işletmelerden çevre konusunda henüz ortaya çıkmadan önce oluşabilecek sorunları doğru tahmin etmeleri ve en uygun çözümleri geliştirmeleri beklenmektedir.

Bu bağlamda, işletme faaliyetlerini yürüten bireylerin çevreye duyarlı bir bilinçle hareket etmeleri ve işletme fonksiyonlarını çevre dostu bir yaklaşımla tasarımları büyük önem taşımaktadır.

* *Prof. Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi*

Bu süreci destekleyecek en önemli faktörlerden biri ise, işletmelerin insan kaynakları birimlerinin uygulayacağı politikalarıdır. İşletmelerin çalışanlarından bağımsız olarak düşünülmeceği gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, çevresel sürdürülebilirlik açısından başarılı olabilmeleri, insan kaynakları yönetiminin çevre dostu politikalar geliştirmesi, çalışanlarda çevreci bir bilinç oluşturması ve bu bilincin iş ile sosyal hayata yansıtılması ile mümkündür (**Hosain ve Rahman, 2016**).

Bu çalışmanın amacı, işletmelerin çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmalarında ve rekabet avantajı elde etmelerinde kritik bir rol oynayan yeşil insan kaynakları yönetimine dikkat çekmektir. Çevre dostu politikaların geliştirilmesi ve uygulanması, işletmelerin uzun vadeli başarısında ve çevreye duyarlı bir iş kültürü oluşturulmasında önemli bir etken olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, çalışmada yeşil insan kaynakları yönetiminin işlevleri ve etkileri ele alınacaktır.

Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimi Süreci

İşletmeler çevreye verdikleri zararları minimize edebilmek için daha çevreci ürünler üretmeye çalışmaktadırlar (**Hosain ve Rahman, 2016**).

Bu doğrultuda, işletmelerin varlıklarını sürdürebilmelerinde insan kaynakları önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Dolayısıyla, bir işletmenin çevresel sürdürülebilirlik faaliyetlerinde başarılı olabilmesi, insan kaynakları fonksiyonlarının etkin bir şekilde yerine getirilmesiyle doğrudan ilişkilidir. İşletmelerin, toplumsal sistemin bir parçası olarak çevreden ayrı düşünülmesi mümkün değildir.

Son dönemde işletmelerin sürdürülebilirlik ve toplumsal sorumluluk konusundaki kaygıları, hassasiyetleri ve yükümlülükleri giderek artmaktadır. Bu bağlamda, insan kaynakları departmanları, işletmelerin sürdürülebilirlik stratejilerinin geliştirilmesi ve uygulanmasında kritik bir rol oynamaktadır (**Rani ve Mishra, 2014**).

Dolayısıyla, bir işletmenin çevresel sürdürülebilirlikte başarı sağlaması, insan kaynaklarının işlevlerini etkin bir şekilde yerine getirmesiyle mümkün olabilir (**Arı ve Ergin, 2018**).

İşletmeler, açık sistem olmaları nedeniyle faaliyet gösterdikleri çevre ile sürekli bir etkileşim içindedirler. Hem çevresel faktörlerden etkilenirler hem de yürüttükleri faaliyetlerle makro ve mikro çevrelerini şekillendirirler. Bu çift yönlü etkileşim, işletmeleri bir yandan çevreye uyum sağlama zorunluluğu nedeniyle daha dinamik hale getirirken, diğer yandan toplumsal tepkiler, sosyal sorumluluk bilinci ve kurumsal itibar gibi unsurlar dolayısıyla çevreye karşı daha duyarlı olmaya zorlamaktadır (**Taşgıt ve Ergün, 2015**).

Kar amacı güden işletmelerin öncelikli hedefi her ne kadar yüksek karlılık oranına ulaşmak olsa da, bu hedeflere ulaşmaya çalışırken toplumsal refah ve sosyal sorumluluk bilinciyle çevresel faktörlerin ihmal edilmemesi gerekmektedir. Doğal kaynakların sınırlı olması ve bir gün tükenebileceği gerçeği göz önünde bulundurularak, çevresel faktörler işletmeler tarafından önceden planlanmalıdır (**Aksu ve Doğan, 2021**).

Doğal kaynakların sınırlı olması ve çevresel sorunların hızla artması, sürdürülebilirlik kavramının önemini her geçen gün artırmaktadır. Sürdürülebilirlik, üretimden insan kaynaklarına kadar pek çok alanda karşımıza çıkmakta olup, temel amacı gelecek nesiller için yaşanabilir bir dünya bırakmaktır. Bu bağlamda, işletmeler çevresel sürdürülebilirliği destekleyen stratejiler geliştirmek amacıyla yeşil insan kaynakları yönetimini benimsemektedir. Yeşil İnsan Kaynakları (**Yeşil İKY**) uygulamaları, işe alım, eğitim, performans değerlendirme gibi insan kaynakları süreçlerinde çevresel duyarlılığı artırmayı hedefler.

Bu uygulamalar, çalışanları çevre dostu davranışlar ve tutumlar konusunda eğitmekte, iş süreçlerine çevre bilincini entegre etmekte ve sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşılmasına katkıda bulunmaktadır. İşletmeler, Yeşil İKY sayesinde doğal kaynakların etkin kullanımını teşvik eder, atık yönetimi ve enerji verimliliği gibi çevre dostu uygulamaları hayata geçirir ve çevresel etkileri azaltmaya yönelik politikalar geliştirirler.

Bu yaklaşımlar, hem kurumların çevresel performansını iyileştirmekte hem de toplumsal sorumluluklarını yerine getirmelerinde kritik bir rol oynamaktadır (**Renwick vd., 2013**).

Yeşil insan kaynakları yönetimi, çalışanlar ve işletmeler için sürdürülebilir çevre yönetimi stratejileri konusunda rehberlik etmekte ve organizasyonel değişim sürecinde önemli bir rol üstlenmektedir. Literatürdeki araştırmalar, işe alım, eğitim ve ücretlendirme gibi Yeşil İKY uygulamalarının, sürdürülebilir hedeflere ulaşmada çalışanlar aracılığıyla etkili araçlar olduğunu ortaya koymuştur (**Jerónimo vd., 2020**).

Yeşil insan kaynakları uygulamaları, insan kaynaklarının işe alım aşamasından başlayarak, eğitim, işe yerleştirme, ücretlendirme ve geliştirme aşamasına kadar tüm süreçlerin çevreye duyarlı hale getirilmesidir (**Renwick vd., 2013**). Yeşil insan kaynakları yönetiminin fonksiyonları aşağıdaki gibidir.

• Yeşil İşe Alım

İşletmelerin varlıklarını sürdürebilmeleri ve rekabet avantajı elde edebilmeleri, başarılı çalışanların işletmeye kazandırılması ile yakından ilişkilidir. Uygun ve yüksek niteliklere sahip bireyleri istihdam edebilen işletmeler, rakiplerine karşı uzun vadeli bir rekabet avantajı elde edebilirler. Bu nedenle, çalışan temini ve seçimi, insan kaynakları işlevi açısından stratejik bir öneme sahiptir. Yeşil işe alım, çevresel konulara duyarlı ve çevresel performansa bağlı kalmaya istekli adayları işe alma ve seçme sürecidir.

Bu süreç, çevre yönetimi konusunda bilgi ve yetkinliğe sahip, çevreyi koruma ve geliştirme amacı güden bireylerin istihdam edilmesini hedefler (**Wehrmeyer, 2017**).

İşletmenin çevresel değerlerini benimseyen ve kurumun çevreye yönelik misyon ve vizyonunu bilen, bu değerleri hayata geçirebilecek çalışanların seçilmesi, yeşil işe alımın temel unsurlarındandır. Bu süreçte, işletmeler işe alım kararlarını çevresel faktörleri dikkate alarak verirler. İşverenler, hedeflerine ulaşmak için yeşil politikaları kurumsal stratejilerinin bir parçası olarak benimseyip uygulayabilirler.

Yeşil işe alım stratejisi, çalışanların çevresel hedefler ve sürdürülebilirlik kriterlerine ulaşmada yeşil uygulamaları takip etmelerini sağlar. Çevresel konularda hassasiyet gösteren çalışanlar, bu politikaları daha kolay benimseyebilir. Bu nedenle, günümüzde pek çok organizasyon, işe alımları çevre dostu ortamlarda ve çevrimiçi mülakatlar aracılığıyla gerçekleştirir, böylece kağıt israfını minimuma indirirler (**Öncer, 2019**).

• Yeşil Eğitim ve Geliştirme

Yeşil insan kaynakları yönetimi kapsamında, yeşil eğitim ve gelişim programları, çalışanların çevresel bilgi ve becerilerini geliştirerek sürdürülebilirlik hedeflerine katkıda bulunmayı amaçlar. Bu programlar, çalışanların çevreye zararlı davranışlardan uzak durmalarını ve çevresel sorunlara karşı daha duyarlı olmalarını sağlar. Eğitim süreçleri, çalışanların çevresel bilinçlerini artırarak, çevre dostu tutum ve davranışlar kazanmalarına yardımcı olur ve bu sayede işletmenin yeşil politikalarının benimsenmesini destekler. Ayrıca, bu eğitimler, çalışanların çevresel sorunlarla başa çıkma yeteneklerini güçlendirerek işletmenin genel çevresel performansını iyileştirir. Bu

süreç, başarılı bir dönüşüm ve yenilik için büyük önem taşır, çünkü yeşil yetkinlikler, işletmenin çevresel hedeflerine ulaşmasında kilit rol oynar (*Teixeira vd., 2012*).

• Yeşil Performans Yönetimi

Yeşil performans yönetimi, çalışanların çevresel sorumluluklarını artırarak sosyal sorumluluk kültürünü yaygınlaştırmayı amaçlar. Bu yaklaşımla, performans değerlendirme sistemlerine çevresel kriterler eklenerek çalışanların yeşil performans standartlarına ulaşmaları sağlanır.

Çalışanların kariyer gelişimleri, çevresel hedeflere göre değerlendirilirken, işletmeler bu süreçte etkili iletişim ve şeffaf bilgi sistemleri kullanarak çevresel çıktıları kontrol edebilirler. Yeşil performans yönetimi, çalışanları kuruluşun çevresel hedeflerini desteklemeye teşvik eder ve çevresel performansın iyileştirilmesinde kritik bir rol oynar.

Ekip çalışması, üst yönetimin desteği, çalışanların yetkilendirilmesi ve çevresel eğitimler, işletmelerin sürdürülebilir çevresel performans hedeflerine ulaşmasında kilit faktörlerdir.

Bu süreçte, yeşil ekiplerin ve yetkilendirilmiş çalışanların katkıları, işletmelerin çevresel performansını olumlu yönde etkiler. Ayrıca, performans değerlendirmelerine çevresel hedeflerin dahil edilmesi, çalışanların kurumsal sürdürülebilirlik hedefleriyle uyum içinde hareket etmelerini sağlar ve işletmeye olan bağlılıklarını artırır (*Sağbaş vd., 2022*).

• Yeşil Ücret Yönetimi

Ücret, çalışanların iş performansları karşılığında elde ettikleri maddi kazanç olarak tanımlanabilir. Ücret ve ödül yönetimi ise, bir işletmede çalışanların hangi kriterlere göre ve nasıl ücretlendirileceğine ilişkin politika ve uygulamaları kapsar. Yeşil insan kaynakları yönetiminde, ücretlendirme politikaları işletmenin çevresel hedefleriyle uyumlu hale getirilir ve çalışanlar, çevre dostu davranışları teşvik eden ödüllerle motive edilir (*Yavuz, 2020*).

Sonuç

Günümüzde artan çevresel sorunlar ve sürdürülebilirlik gereksinimleri, işletmelerin sadece karlılık hedeflerine odaklanmalarının ötesine geçerek çevre dostu politikalar benimsemelerini zorunlu kılmaktadır.

Bu bağlamda, Yeşil İKY, işletmelerin çevresel sürdürülebilirlik stratejilerinin merkezinde yer almaktadır. Yeşil İKY uygulamaları, işe alımdan eğitim ve geliştirmeye, performans yönetiminden ücretlendirmeye kadar tüm insan kaynakları süreçlerine entegre edilerek, çalışanların çevreye duyarlı davranışlar sergilemeleri teşvik edilmektedir. Bu uygulamalar, işletmelerin çevresel performansını artırmanın yanı sıra, rekabet avantajı elde etmelerine ve kurumsal itibarlarını güçlendirmelerine olanak sağlamaktadır.

Yeşil İKY, çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmak için kritik bir rol oynamakta olup, işletmelerin uzun vadeli başarısında önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır. İşletmelerin çevreye duyarlı insan kaynakları politikaları geliştirmesi, hem toplumsal hem de çevresel sorumluluklarını yerine getirmelerine katkı sağlamaktadır. Bu doğrultuda, işletmelerin, çalışanların çevresel bilincini artırarak, yeşil davranışları benimsemelerini teşvik eden politikalar geliştirmesi ve uygulaması gerekmektedir. Böylece, yeşil insan kaynakları uygulamaları, işletmelerin sürdürülebilir bir gelecek için attığı adımların en önemli unsurlarından biri haline gelmektedir.

Kaynakça

- Aksu, B. Ç., & Doğan, A. (2021). Çevresel sürdürülebilirlik ve insan kaynakları yönetimi fonksiyonlarının yeşil İKY bağlamında değerlendirilmesi.
- Arı, E. S. & Ergin, E. (2018). Sürdürülebilir İşletme Olma Yolunda Çözüm Önerileri. BEÜ AİD, 3(4), 1-18.
- Deshwal, P. (2015). Green HRM: An Organizational Strategy of Greening People. International Journal of applied research, 1(13), 176-181.
- Hosain, S., & Rahman, S. (2016). Green Human Resource Management: A Theoretical Overview. Journal of Business and Management, 18(6), 54-59.
- Jerónimo, H. M., Henriques, P. L., de Lacerda, T. C., da Silva, F. P., & Vieira, P. R. (2020). Going Green and Sustainable: The Influence of Green HR Practices on the Organizational Rationale for Sustainability. Journal of Business Research, 112, 413-421.
- Öncer, A. Z. (2019). Örgütlerde Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimi Uygulamaları: Teorik Bir İnceleme. İş Ve İnsan Dergisi, 6(2), 199-208. <https://doi.org/10.18394/iid.552555>
- Rani, S. ve Mishra, K. (2014). Green HRM: Practices and Strategic Implementation in the Organizations, International Journal on Recent And Innovation Trends in Computing And Communication, 2(11), 3633-3639.
- Renwick, D. W., Redman, T., & Maguire, S. (2013). Green Human Resource Management: a Review and Research Agenda. International Journal of Management Reviews, 15(1), 1-14.
- Sağbaş, M., Erdoğan, F. A. ve Sundu, M. (2022). Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimi: Sistemik İçerik Analizi Yöntemi ile Alan Yazının İncelenmesi, Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi, 5(3), 236-257.
- Sarıyıldız, A. Y. (2021). Sağlık Kurumlarında Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimi Ve Uygulamaları. Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü Dergisi, 3(1), 155-159. <https://doi.org/10.47542/sauied.900628>
- Taşgıt, Y. E., ve Ergün, E. (2015). İş Çevresi Özelliklerinin İşletme Stratejisi Üzerindeki Etkisi: Hizmet Sektöründen Bulgular. Yönetim Bilimleri Dergisi, 13(26), 85-111.
- Teixeira, A. A., Jabbour, C. J. C., ve de Sousa Jabbour, A. B. L. (2012). Relationship Between Green Management and Environmental Training in Companies Located in Brazil: A Theoretical Framework and Case Studies. International Journal of Production Economics, 140(1), 318-329.
- Wehrmeyer, W. (2017). Greening People: Human Resources and Environmental Management. Routledge.
- Yavuz, N. (2020). Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimi ve Yeşil İş Yetkinliklerinin İçerik Analizi Yöntemi ile Değerlendirilmesi. İşletme Araştırmaları Dergisi, 12(3), 2669-2681.

HOBİ BAHÇELERİ GERÇEĞİ, ÖZLEM BAŞKA, UYGULAMA BAŞKA TARIM ARAZİLERİNDE YASAL ÇIKMAZLAR..!

İhsan MEMİŞ*

I - Giriş

Çağımızda insanlar kentlerde toplansa dahi kentleşmenin getirdiği baskıcı etmenler ve yaşanan bunalımlar tüm ülkelerde hiç olmaz ise tatil günlerinde veya emekli olduğunda küçükte olsa toprakla ve bitki ile buluşup özlem giderme, küçükte olsa üretim yapma, boş vakitlerini değerlendirme yol haritasında giderek gelişmektedir. Bu bağlamda bu araştırma hobi bahçelerinin ihtiyaç sebepleri, bunlara sahip olunurken bazı ilkeler, Kamunun (*Belediyelerin*) dışında özel olarak yapılan hobi bahçelerinin olumlu ve olumsuz tarafları irdelenirken birde milli ekonominin temeli olan tarım topraklarının korunması konusu işlenmektedir.

II - Açıklama

Hobi ne demek ?

Türk Dil Kurumuna göre “ *kişinin işi, mesleki çalışması, asıl uğraşı dışında, dinlendirici bir iş olarak yaptığı, oyalayıcı şey.*” Vikipedi, ye göre “*Hobi veya uğraşı, yapılması gerekli veya zorunlu olmayan kişinin kendi mesleği dahilinde veya farklı meslek türüne giren genellikle boşta kalan zamanları değerlendirme amacıyla yapılan yetenek, beceri geliştirici, oyalayıcı faaliyetlerinin bütününe verilen genel adlandırma*” dır.

Bu iş veya alan, kişiden kişiye değişmektedir. Kimi toprak, kimi müzik, kimi resim, kimi el işlemesi, kimi çiçekçilik gibi 100 larca değişik tutku/uğraşı alanını kapsar. Burada ortak nokta boş bir zamanın değerlendirilmesi ve yapılan işin ticarete dönüşmeyip kişinin özünde kendi ihtiyacının karşılanmasıdır.

* (ihsanmemis@gmail.com)

Çünkü Hobi faaliyet alanında büyük bir sermaye yatırımına gerek olmamaktadır. Şayet kişi bunu zamanla daha profesyonel ve ticari alana uygulayarak yapmak istiyorsa bu Hobi çalışmasından çıkarak tamamen ticari bir şirkete dönüşmektedir. Hobi alanında diğer bir özellikte kişinin bu işi yaparken kendi iş gücünü, kendi mesaisini ve kendi becerisini kullanmasıdır.

Hobi bahçeleri Avrupa kentsel peyzajının önemli bir bölümünü oluşturur. Günümüzde farklı ülkelerde yaklaşık olarak 3.000.000 adet hobi bahçesi bulunmaktadır. Bu bahçeler kar amacı gütmemekle beraber gönüllü insanların çalıştığı alanlardır. Hobi bahçeleri, amacı bu alanların yaygınlaşması ve geliştirilmesi olan Avrupa Kent Küçük Bahçe Parkları Derneği çatısı altında toplanmıştır.

Hobi Bahçeleri Avrupa da ve bilhassa İngitere de 1750'lerde 'Guinea Gardens' olarak bilinmekte idi. İngiltere'de Birmingham Kenti genel olarak '**Guinea Gardens**' ile kuşak gibi sarılmıştı. Bu alanlar yaklaşık olarak 1830'larda kentsel yerleşmeye açılmıştır.

1975 yılından itibaren de Türkiye de bilhassa belediyelerin eliyle geliştirilen Hobi bahçelerinden asıl amaç, kentlerde sıkışan insanların kent dışına bilhassa tatil günlerinde çıkarak tabiatla (*toprak, yeşillik, bitki ve fidanla buluşması özlemidir*) Şehirler doğadan uzak yerleşim merkezleridir. Yerleşim yerleri beton yığınınına dönüşmüştür.

Açık ve yeşil alanlar büyüyen şehirlerde yaşayan insanların, güneşe, ışık, hava, bitki ve ferah alanlara duydukları ihtiyaçtan ortaya çıkmıştır. Bunlar insanların doğayla ilişkilerini yeniden düzenleme potansiyeline sahip alanlardır.

Hobi bahçeleri Türkiye de ki uygulama olarak 250 M2,500 M2 ve 1000 M2 yi bulan bir toprakla buluşma olarak devam etmektedir. Bu alanların üzerin de özelde kişilerin açık veya kapalı çardakları, 50 veya 100 M2 taban alanlı tek katlı veya iki katlı evleri de artık bulunmaktadır.

Suyu olan hobi bahçelerinde sebze ve meyve ağacı ekim ve dikimi çoğunlukla olmakla birlikte, suyu olmayan hobi bahçelerinde genelde tankerle ve ilkel sulama sistemleri ile daha çok zahmetli işlemler pay sahipleri tarafından yapılmaktadır.

III- Hobi Bahçeleri İşlevinde Yerel Yönetimler Ve Ticari Sapmalar

1- Belediyelerin Yasal Uygulamaları

Hobi bahçeleri uygulamasındaki asıl amaç, kent içerisine sıkışan insanların veya emekli insanların tatil günlerinde veya diğer günlerinde toprak ile buluşmaları ve özledikleri sebzeleri ekme ve toplama özleminin giderilmesidir.

Ankara, İstanbul, İzmir, Konya, Kayseri, Bursa, Balıkesir, Eskişehir, Gaziantep Kastamonu, Afyonkarahisar, Van, Erzurum gibi bir çok il ve ilçelerde belediyelerinde hatta bazı üniversitelerin kampus içi veya kampus dışı alanlarında belediyelerdeki ilkelerle paralel uygulanmaktadır.

Bizim yaptığımız araştırmaya göre bugün için 50 ili ve 200 ilçeye yakın belediye yerleşim yeri veya mücavir alan sınırları içinde kapsayan bu özlüm ve istek devam etmektedir. Bunların uygulamada yasal dayanağı 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7.maddesi ile 5393 Sayılı İl Belediye Kanununun 15/a,b fıkrasına göre olmaktadır. Hatta 2024 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi , Van YY üniversitesi de kampus içinde daha önce var olan boş arsalarını hobi bahçesine çevirerek kiraya vermişlerdir.

Bu bahçelerin kiraya verilmesindeki genel şartlara baktığımızda;

- 1-Belli bir yaşın üstünde olmaları veya emekli olmaları,
- 2-Kendisine tahsis edilen yerleri boş bırakmamaları,
- 3-Alkol almamaları uyuşturucu kullanmamaları veya salgın bir hastalığı olmaması,
- 4-Sicillerinde terör ve yüz kızartıcı bir suç olmamaları,
- 5-Çevrelerini temiz tutmaları,
- 6-Diğer hobi bahçelerine asla zarar vermemeleri,
- 7-Belediyelerce belirlenen diğer kurallara uymaları

gibi kiralayana düşen şartlar vardır. Ayrıca kiraladığı hobi bahçesini bir başkasına devir edemez, bir başka amaçla kullanamaz. Bir hobi bahçesini bir aile kiralasa dahi kiracı bir kişi olup çoklu kişi ile hobi bahçesi kiralanamaz gibi genel ve hatta özel şartlarda bulunmaktadır.

Ayrıca bir hobi bahçesinin kiraya verilmesinde en az bir yıl ve en fazlada üç yıl bir tahsis vardır. Tahsisi bitenlerin yeniden kiralama imkanları vardır. Belli şartları süresi içinde kaybedenlerin ise ruhsatları iptal edilmektedir.

Belediyelerin tanzim edip vatandaşa kiralama usulü ile verdikleri hobi bahçelerinin altında oturacakları çardakları ,elektrik, su, yol, tuvalet ve otopark yerleri Belediyelerce yapılmakta ve karşılanmaktadır.

Ancak kullanılan elektrik ve su bedelleri kullanılan miktara göre kendilerinden ayrıca aylık tahsil edilmektedir.

2 - 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununa Dayanılarak Kurulun Hobi Bahçelerinde Mali Denetim Ve Vergi Varmı?

1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu; hayatın tümünde var olan ekonomik sorunları birlikte çözmek veya birlik ve dayanışma içerisinde yapılan bir mesleği daha başarılı ve daha çok sürdürülebilirlik amacı ile en az 7 gerçek kişi veya tüzel kuruluşların birlikte kurdukları kolektif tüzel kuruluşlardır.

Bunlar değişir ortaklı ve değişir sermayeli kuruluşlardır. Türkiye de Hobi bahçelerine uyarlanan SS.Konut yapı Kooperatifleri veya SS. arsa Kooperatifleridir.

Türkiye de hali hazırda 54.996 Konut Yapı Kooperatifi olup bunun içerisinde Arsa Kooperatifleri de dahildir. Toplam üye sayıları da 1.985.000 dir. Ancak Konut Yapı Kooperatifindeki amaçlar ile hobi bahçeleri arasında hiçbir benzerlik olmayıp , hobi bahçeleri kooperatifler üzerine giydirilen zoraki bir kılıf gibi durmaktadır. Konut Yapı Kooperatiflerinin amacı ana sözleşme de madde 6 şöyledir.”

- 1) Arsa ve arazi satın alır, birleştirir, imar planına uygun biçimde böldürerek altyapı, plan, proje ve maliyet hesapları hazırlar ve ortaklarına konut yaptırır.
- 2) Yaptırılan konutların mülkiyetini bu ana sözleşme de yazılı esaslara göre ortaklarına aktarır” Ortak noktaları hobi bahçelerinde pay sahibinin gerçek kişi olması, birde payların satılması, alınması ve paylara göre masrafların ödenmesidir. Bunun için de burada da bir yönetim ve denetim kurulu seçimle gelip görev yapar

1. Konut Yapı kooperatiflerinde veya Arsa Kooperatiflerinde Hobi bahçesi uygulaması nasıl olmaktadır ?

a) Arsası/Tarlası olan bir malik tarafından 7 kişi bir araya gelerek genelde Belediye Mucavir alan dışında kalan örneğin 50 Dönüm arsa/tarla'sını kendine özel paylara bölerek örneğin 250 M2,500 M2 veya 1000 M2 ye olarak satmasıdır. Bu işlemden önce yollar kağıt üstünde çizilerek çıkılmakta ve daha sonra bürüt alan üzerinden satılmaktadır. Örneğin 500 M2 bir hisse % 10 yollar çıkılarak 450 M2 olarak satılmaktadır. Çoğunlukla da satılmadan önce mal sahibi tarafından arsanın/tarlanın tüm etrafı dikenli tel veya diğer tellerle çevrilmekte ve hatta paylar arasında da tel örgüler çekilerek her pay yeri belirlenmektedir. Bu paylara numara vurularak kooperatife üye yapılırken üye giriş belgesi verilmekte ve pay defterine işlenmektedir. Bazı kooperatif hobi bahçelerinde çocuk parkı, bekleme evi ve yönetim binası da kısmen vardır.

Böyle kooperatiflerin çoğunda yapıları iç yollar, elektrik trafosu ve DSİ den lisanslı sondaj suyu veya belediye suyu bulunmamaktadır. Bu işlem arsa sahipleri veya emlakçılar tarafından tamamen kendi mülkünü Arsa/Tarla ederinden çok daha fazla 10 kat veya 20 kat gibi fahiş bir fiyatla hobi bahçesi özlemi içerisinde bulunan insanlara satılmasıdır. Örneğin taşıma tanker suyu ile ev temizliği, bahçe sulanması, bitki yetiştirilmesi, ağaçların sulanması gibi işlemler yapılırken bu işlemlerde bir taraftan rant diğer taraftan mağduriyet yaşanmakta ve bir çok hobi bahçeleri gecekondular gibi çok kötü görünüm vermekte çöpler yollara veya boş olan bir arsaya atılmakta olduğundan çoğu kez buralarda da yangın çıkmaktadır.

b) Bir başka yöntemde 7 kişinin bir araya gelerek bu amaçla kooperatif kurarak arsa /tarla satın alması veya bazı emlakçılar tarafından böyle arsalar satın alınarak üzerinde bazı işlemlerde yapılarak hobi bahçesi diye satılmasıdır. Her ikisi de aynı yola çıkmaktadır. Yani esasta her insanın istediği toprakla buluşma isteğinin suiistimali ve ticari bir rant dönüştürmesidir. Ancak tapuların gerçek kişilerin üzerinde olduğu hobi bahçelerinde suiistimal çok daha fazla olmaktadır. Bir pay birden fazla kişiye de satılabilmektedir. Ayrıca her iki halde de vatandaşa satılan arsa paylarının ödenmesi elden olup, tamamen vergi denetiminden uzaktır.100 milyonlarca paranın 1 TL dahi vergisi verilmemektedir. Tümü kayıt dışıdır. İster iki taraf anlaşarak bir dilekçe ile payları devir alsınlar veya Noterden devir alsınlar her iki halde de pay bedeli çok cüzi gösterilmekte yani 1/20 gibi olmakta bu sistemde çoğu kez vergiye takılmasını diye İBAN da çalışmamaktadır. Yani dönen para her pay için ortalama 500.000 ila 1.000.000 TL olmasına rağmen devletin bütçesine 1 TL dahi girmemektedir. 50 ilde ortalama 2.000.000 TL hobi bahçesi var ise KAYIT DIŞI EKONOMİK DEĞERLER MİLYARLAR TL yi BULMAKTADIR.

Bu payları satın alanların daha sonra bu pay,a bitki dikmesi, fidan dikmesi, sulaması, bakımını yapması oldukça pahalıya mal olmakta ve daha da kötüsü tuvalet için fosseptik çukurlarının açılması her pay sahibi için zorunlu giderlerdir. Esasta bir yönetim ve planlama olmadığından çöplerin toplanması ve yıllık bir bütçenin yapılarak ortak ihtiyaçların giderilmesi de çoğu kez yapılamamaktadır.

3 - 5403 Sayılı Tarım Topraklarını Koruma Kanunu Ne Diyor.

Tarım arazisi niteliği bulunmayan, imar planında arsa olarak nitelendirilmiş mucavir alan içi ve dışı alanlarda hobi bahçeleri kurulması önünde yasal bir engel bulunmamaktadır. Ancak uygulamada imar dışı gecekondular gibi , hobi bahçeleri üzerine prefabrik, kagir ve ahşap yapılar inşa edildiği görülmektedir. Söz konusu yapıların imar mevzuatına aykırılık teşkil etmesi durumunda yetkili idari birimlerince yıkımına karar verilebileceği unutulmamalıdır. Ek olarak Türk Ceza Kanunu'nun 184. Maddesi kapsamında "İmar kirliliğine neden olma" suçundan yapıları inşa eden kişilere hapis cezası da verilebilecektir.

Türkiye için esas kayıp 4 Kasım 2020 tarihinde 31294 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 7255 sayılı kanunla 5403 Sayılı **TOPRAK KORUMA VE ARAZİ KULLANIM KANUNU**'nda değişiklikler yapılarak hobi bahçelerinin tarım arazilerinde kurulmaması için bazı tedbirler alınmasına rağmen birinci sınıf tarım topraklarının rant uğruna kooperatif altında 100lerce kişiye satılmasıdır. Burada esas amaç imarlı veya imarsız arsa değil, tarım arazilerinin korunması yani ekonomiden düşürülmesinin önlenilmesidir.

Öncelikle tapusunda tarım arazisi olan tarım arazilerinin bölünmesi ve parçalanması Tarım ve Orman Bakanlığı iznine bağlı hale getirilmiştir. "Tarım arazilerinde; ifraz, hisselendirme, pay temliki, elbirliği mülkiyetinin paylı mülkiyete dönüştürülmesi, elbirliği mülkiyetinin devri, paylı mülkiyet olarak intikal, taksim ve vasıf değişikliği işlemleri Bakanlığın izni ile yapılır." Çok önemli iki madde aşağıda bulunmaktadır.

MADDE 20 – Tarımsal amaçlı arazi kullanımlarında, tarımsal amaçlı arazi kullanım plân ve projelerine uyulması zorunludur.

Bu plân veya projelere aykırı hareket edilmesi halinde valilikçe resen tespit yaptırılarak sorumlulara; bin Türk Lirasından az olmamak kaydıyla bozulan arazinin her metrekaresi için on Türk Lirası idarî para cezası uygulanarak projeye uygunluk sağlanması için azami iki ay süre verilir. Büyük ova koruma alanlarındaki bu cezalar iki katı olarak uygulanır. Bu sürenin sonunda aykırı kullanımların devam etmesi durumunda; valilikçe faaliyet durdurulur ve birinci cümlede belirtilen idarî para cezası üç katı olarak uygulanır. İzinsiz bütün yapılar, masrafları Bakanlıkça karşılanmak kaydıyla, bir ay içinde belediyeler veya il özel idarelerince yıkılır ve taşınmazlar tarımsal üretime uygun hale getirilir. Arazinin tarımsal üretime uygun hale getirilmesi için yıkım ve temizleme masrafları sorumlulardan Bakanlıkça genel hükümlere göre tahsil edilir "Tarım arazilerinin amacı dışında kullanılmasına ve toprak koruma projelerine uyulmamasına ilişkin cezalar ve yükümlülükler

MADDE 21 – Tarımsal amaçlı yapılarda ve tarım dışı arazi kullanımlarında izin alınması ve toprak koruma projelerine uyulması zorunludur.

Tarımsal amaçlı yapılara ve tarım dışı arazi kullanımına izinsiz başlanması, alınan izne uygun kullanılmaması veya hazırlanan toprak koruma projelerine uyulmaması halinde ilgili maddenin a ve b bentleri cezai şartlar olarak uygulanır. Arazinin tarımsal üretime uygun hale getirilmesi için yıkım ve temizleme masrafları sorumlulardan Bakanlıkça genel hükümlere göre tahsil edilir.

Tarım arazilerini, tescilli mümkün olmayan fiili hisseler oluşturarak arazinin hisselerle tekabül ettiği kabul edilen kısımlarının zilyetliğini, bir özel hukuk tüzel kişininin faaliyeti kapsamında bu tüzel kişiyle üyelik veya ortaklık ilişkisi kurarak devretmek veya bu işlere aracılık etmek suretiyle arazinin bütünlüğünün bozulmasına ve amacı dışında kullanılmasına sebebiyet verenlere bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yüz günden bin güne kadar adli para cezası verilir. Ayrıca bu tüzel kişi hakkında elli bin Türk Lirasından iki yüz elli bin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

4- Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği (03.07.2017,Rg. 30113)

MADDE 1 - (1) Bu Yönetmeliğin amacı; plan, fen, sağlık ve sürdürülebilir çevre şartlarına uygun yapı ve yapılaşma ile projelendirmeye ve denetime ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

MADDE 2 - (1) Bu Yönetmelik, uygulama imar planı bulunan alanları kapsar.

5-Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği (11.07.2021.Rg.31538)

Madde 1 - Bu Yönetmeliğin amacı belediye ve mücavir alan sınırları içinde ve dışında kalan ve (Ek ibare:RG-11/7/2021-31538) imar plânı bulunmayan alanlardaki yapılaşmaların fen,

sağlık ve çevre şartlarına uygun teşekkülünü sağlamaktır.

Madde 2- (Değişik:RG-2/9/1999-23804) Bu Yönetmelik hükümleri;

- 1) (Değişik ibare:RG-11/7/2021-31538) İmar planı bulunmayan ve/veya son nüfus sayımına göre nüfusu 10 000 in altında olan belediyelerin yerleşik alan sınırları içinde,
- 2) Belediye ve mücavir alan sınırları içindeki köy ve mezraların yerleşik alanlarında,
- 3) Belediye ve mücavir alan sınırları dışında (Ek ibare:RG-11/7/2021-31538) imar planı bulunmayan köy ve mezraların yerleşik alanları ve civarında,
- 4) Belediye ve mücavir alan sınırları içinde veya dışında imar planı ve yerleşik alan sınırları dışında kalan iskan dışı alanlarda, uygulanır.
- 5) (Ek:RG-11/7/2021-31538) 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanununun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (ğ) bendi kapsamında büyükşehir belediyelerince tespiti yapılmış olup uygulama imar planı bulunmayan kırsal yerleşik alan ve civarında uygulanır.

6-İmar Barışı İle Tarım Arazisi Yok Edilebilirmi ?

Geçici Madde 16- (Ek: 11/5/2018-7143/16 md.)

Afet risklerine hazırlık kapsamında ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı yapıların kayıt altına alınması ve imar barışının sağlanması amacıyla, 31/12/2017 tarihinden önce yapılmış yapılar için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve yetkilendireceği kurum ve kuruluşlara 31/10/2018 tarihine kadar başvurulması, bu maddedeki şartların yerine getirilmesi ve 31/12/2018 tarihine kadar kayıt bedelinin ödenmesi halinde Yapı Kayıt Belgesi verilebilir. Başvuruya konu yapının ve arsasının mülkiyet durumu, yapı sınıf ve grubu ve diğer hususlar Bakanlık tarafından hazırlanan Yapı Kayıt Sistemine yapı sahibinin beyanına göre kaydedilir.

7-Tarım Arazilerine Yapı Kayıt Belgesinin Çok Yanlıştır. (06.2018.Rg.30443)

3194 Sayılı İmar Kanunu kapsamında planlı veya plansız alanlarda uygulanan yapılaşma da imar barışı (Ek 16.Madde) uygulama yapılırken bu barış Kooperatif şeklinde örgütlenen Hobi bahçeleri üzerinde yapılan tek veya iki katlı ahşap, betonarme veya konteyner şeklinde ki alt yapısı yapılarak daha sonra üzerine konulan veya monte edilen tarım arazi üzerindeki yapılara da verilmiştir. Çevre ve şehircilik Bakanlığının Yapı Kayıt Belgesi vermesi ile ilgili mevzuat maddelerinin bazıları aşağıya aynen çikartılmıştır.

MADDE 1 – (1) Bu Usul ve Esasların amacı; 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanununun geçici 16 ncı maddesi uyarınca Yapı Kayıt Belgesi verilmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. İşbu Usul ve Esaslar, Yapı Kayıt Belgesi müracaatına, Yapı Kayıt Belgesi bedelinin hesaplanması ve ödenmesine, Yapı Kayıt Belgesi verilen Hazineye ait taşınmazların satışına, Yapı Kayıt Belgesi düzenlenmeyecek yapılar ile bu belgenin düzenlenmesi safhasında yalan beyanda bulunanlar hakkında yapılacak işlemlere ilişkin hususları kapsar.

MADDE 2 – (1) Bu Usul ve Esaslar, 3194 sayılı İmar Kanununun geçici 16 ncı maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Yapı kayıt belgesi müracaatı

MADDE 4 – (1) Yapı Kayıt Belgesi 31/12/2017 tarihinden önce yapılmış yapılar için verilir. Yapı Kayıt Belgesi için müracaatın 31/10/2018 tarihine kadar yapılması ve Yapı Kayıt Belgesi bedelinin 31/12/2018 tarihine kadar ödenmesi gerekir. Başvuru ve ödeme süresini bir yıla kadar uzatmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Yapı kayıt belgesi bedeli ve ödenmesi

MADDE 5 – (1) Yapı Kayıt Belgesi bedeli, yapının bulunduğu arsanın 29/7/1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununa göre belirlenen emlak vergi değeri ile yapının yaklaşık maliyet bedelinin toplamı üzerinden, konutlarda yüzde üç, ticari kullanımlarda yüzde beş oranındadır. Yapı Kayıt Belgesi bedeli belirlenirken;

a) Yapının bulunduğu arsanın emlak vergi değeri, ilgili belediyesinden temin edilen arsa ve arazi asgari metrekare birim değerleri esas alınmak suretiyle hesaplanır.

b) Yapının yaklaşık maliyet bedeli belirlenirken birim maliyet bedeli;

1) Tarımsal amaçlı basit binalar için 200 TL/ m2

2) 1-2 katlı binalar ve basit sanayi yapıları için 600 TL/m2

3) 3-7 katlı binalar ve entegre sanayi yapıları için 1000 TL/m2

4) 8 ve daha yüksek katlı binalar için 1600 TL/m2

5) Lüks binalar, villa, alışveriş kompleksi, hastane, otel ve benzeri yapılar 2000 TL/m2

6) Enerji üretim tesisleri için 2.000.000 TL/MW,”

7) İskele, liman, tersane için 1500 TL/m2,”

8) İstinat duvarı, dolgu alanı, havuz, spor sahaları ve benzeri bina niteliğinde olmayan yapılar

8 - Mevzuatlar Farklı, Çözümler İse Meçhuldür.

1- Hobi bahçelerindeki amaç kentlerdeki insanların tatil günlerinde şehir dışında kendilerinin toprak ve bitki ile uğraşmak özlemini gidermek ise bu amaç 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun 1.maddesindeki amaçlarla çok farklıdır. Birisi zorunlu ekonomik ihtiyaçtan veya belli bir mesleği birlik ve dayanışma içerisinde sürdürmekten diğeri ise emekli veya çalışanların boş zamanlarını sevdiği bir alanda değerlendirilmesinden kaynaklanmaktadır. Konut Yapı Kooperatiflerinin amacı ile de hiç bağdaşmamaktadır.

2- Bir taraftan Türkiye ekonomisinde çok önemli yere sahip 5403 Sayılı Tarım Topraklarının Korunması Kanunu ortada iken ve önde tarım arazilerinin korunmasına aykırı işlem yapan kişi veya kuruluşlara hürriyeti bağlayıcı ve idari para cezası kanununun 20 ve 21.maddesinde var iken diğer taraftan, bunu 2018 yılında çıkartılan 3194 Sayılı İmar Kanununun Geçici 16.maddesi ile kapsam dahiline alınması yasal bir hata ve hukuki bir çıkmazdır. Aynı Kanuna dayanılarak 1163 Sayılı K.K. göre tarlaların üzerine kurulan

veya özel olarak parselasyon yapılarak pay satılarak kurulan Hobi bahçeleri üzerindeki yapılaşmaya *YAPI KAYIT BELGESİ VERİLMESİNDE* çokça hukuktan uzaktır. Yapılan ilgili Bakanlık hatasıdır. Burada esas alan imarlı veya imarsız arsa veya arazilere imar barışı uygulamak yerine bu kapsama tarım alanı olamayacak araziler eklenmiştir.

Birinci sınıf tarlalara Yapı Kayıt Belgesi verilmesi Rant peşinde koşanlara da yeni bir fırsat yaratmıştır. Hiçbirinin kadastro çalışması yoktur. 1000 veya 1/5000 lik vaziyet planları yoktur.% 95 nin bir alt yapısı yoktur.

IV - Sonuç Ve İstem

Hobi Bahçeleri doğrudan 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyeler Kanunu, 5993 Sayılı Belediyeler Kanunu kapsamında lafzı ve ruhu ile temas edip belli ilkeler ışığında yürürken, buna 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu monte edilerek bu seferde arsa ve tarlaları satanlar için daha çok ticari kazanç olarak yeni bir ivme kazanmıştır. Gerçek şahıslarında arsa/tarla olarak bunları özel paylara bölerek satmaları ile meydana gelen hobi bahçeleri bugün belediyeler dahil yaklaşık 2 milyonu adedi bulmaktadır. Kapsadığı nüfusta yaklaşık 10 milyon aile bağlamın da kişidir. Halende 1163 Sayılı Kooperatif şeklinde veya ister doğrudan arsa sahipleri veya arsa emlakçıları tarafından hobi bahçeleri ihdası ve bunların reklamları toplumda revaç görmektedir. Diğer taraftan verimli arsa/tarlaların ekonomiden düşmemesi için devletin çıkardığı 5403 Sayılı Tarım Arazilerinin Korunması Kanunu da ortada iken , sanki ilgili Bakanlık tarafından kanun işlevi hobi bahçelerine uygulanmamaktadır.

Bu bağlamda;

- 1.Ticaret Bakanlığı istatistik kayıtları esas alınarak Belediyeler haricinde 1163 Sayılı Kooperatif Kanunu kapsamında olan hobi bahçeleri ile özelde gerçek kişilerin kurduğu şahsın pay yaparak sattığı hobi bahçelerinin sayı ve kapsadığı tarım alanı tespit edilerek acilen sınırlandırma yapılmalıdır.
- 2-Belediyeler aynı ilkeler çerçevesinde vatandaşların hobi bahçesi ihtiyacını karşılayacak yeni açılımlar yapmalı ve bu ihtiyaç daha disiplinli ve düzenli bir şekilde yürümelidir. Devlet 1163 Sayılı Kanun dışında *HOBİ BAHÇELERİNE YÖNELİK* bir yasal mevzuat çıkartarak, toprak edinim, yönetim, ortakların uyacağı ilkeler ve yapılacak üst yapı zorunluluğu, burada can ve mal güvenliğinin sağlanması gibi hususlar üzerinde acilen durmalıdır.
- 3- Özelde yapılan birçok hobi bahçesinde elektrik, su, kanalizasyon, çöp toplama, ortak yönetim ve spor yerleri, arıtma veya toplama merkezi, *BİR YANGINA KARŞI CAN VE MAL GÜVENLİĞİ* yoktur.. Baz istasyonlarından uzak olduğundan GSM çalışmamaktadır. Birçok hobi bahçesinde çitler telle, tahta ile veya naylon branda ile çevrili olup bir yangın esnasında müdahale edecek ekip ve ekipman yoktur. Çöpler heryere dağılmaktadır.
- 4- Devlet bir an önce Belediyeler hariç diğer kooperatif şeklinde veya özel şahıs bağlamında pay yapılarak satılan hobi bahçelerinde denetlemeler yaparak alt yapı ve üst yapı bağlamında eksiklerinin % 65 ini tamamlayan yani temel ihtiyaç olan elektrik, su, yol, kanalizasyon vs gibi. Üst yapıdan da çoğunlukla temeli atılıp bir veya iki katlı evleri olan ve daha çok gece konu değil modern kent hayatı ihtiyaçlarını da tamamlayarak bahçesine sulama sistemleri ile ağaçlandırma veya bitkilendirme yapan hobi bahçelerini 5403 SAYILI Kanun kapsamından çıkartarak lokal anlamda *İMAR YÖNETMELİĞİNE DAHİL ETMELİDİR*. Hiç pay satış vergisi vermeyen milyonlarca elden satış yapan *RANTIYECİLERE* fırsat vermemelidir.

5-4. Maddeye uymayan ancak esasta tarla olup ve gecekondur görünümünde olan alt ve üst yapıya hiç yatırım yapmayan ve tanker ile su getirerek bitki veya ağaç yetiştirmesi için çaba sarf eden iyi niyetli insanları mağdur eden hobi işbitirici **RANTİYECİLERE KARŐINDA AĞİR MADDİ CEZALAR GETİRİLMELİDİR.**

İstem

Hobi bahçesi anlamında can ve mal güvenliğine, hijyen şartlarına çoğunlukla uymayan ancak vatandaşında özlemi ile daha çok genişleyen bu girişimler Başta Belediyeler tarafından daha çok ciddiye alınmalı ve daha çok toplumun talepleri karşılanmalıdır. Özelde yapılan hobi bahçelerinden, alt ve üst yapıya sahip ,gecekondur görünümünde olmayan mevcut hobi bahçeleri belli ikeler çerçevesinde yasal hale getirilirken, ranta kurban edilen özlemini maduriyetle yaşamaya mahkum edilen, can ve mal güvenliği ve hijyen şartlarını taşımayan diğer hobi bahçelerine fırsat verilmemeli ve bir an önce önlemler alınmalıdır. **AKSİ HALDE RANTIN KARŐISINDA 5403 SAYILI KANUN TEK BAŞINA TÜRKİYE'NİN TEMELİ OLAN TARIM TOPRAKLARIMIZI İ KORUYAMAYACAKTIR.**

ANAHTAR KELİMELELER: Hobi, bahçe, kooperatif, tarım, toprak

Yararlanılan Kaynaklar

ALİAĞAOĞLU Alpaslan, ALEVKAYALI Arzu, Balıkesir Hobi Bahçeleri, Marmara Coğrafya Dergisi, Dergi Park, Ocak 2017,Sayı 35,s 193-2003

BİLGİN Gökhan (Avukat),Hobi Bahçeleri ve uygulama karşılaşılan hukuki sorunlar,www.gokhanbilgin.av.tr,01.07.2024

İMAR Barışı, Geçici madde 162024 ,RG.11.05.2018 Sayı, imarbarisi.csb.gov.tr/Kanun

İMAR Genelgesi , evre ve şehircilik Bakanlığı,0607.2018 Genelge No 1787 (2018/8)

Jupiter Hobi Bahçesi Temelli, Ankara,01.07.2024

KONUT Yapı Kooperatifi Anasözleşmesi, https://webdosya.csb.gov.tr

PLANLI Alanlar İmar Yönetmeliği, RG 03.07.2017,s,30113

PLANSIZ Alanlar İmar Yönetmeliği, RG.11.07.2017,s 31538

TOPRAK Koruma ve Arazilerini Kullanımı Kanunu, RG.19.07.2005,S.25880

YILMAZ Pelin, Hobi Bahçeleri ile ilgili yasal düzenleme,www.pelinyilmaz.av.tr,01.07.2024

YURDAKUL Ethem, (Avukat)Hobi Bahçeleri Yasal mı ? www.ethemyurdakul.av.tr, 01.07.2024

Not: Yazının sorumluluğu yazarına aittir. Yazarın ismi belirtilmeden alıntı veya tamamı yayınlanamaz.

"90 YILDAN SEÇMELER,,

Türk Kooperatifçilik Cemiyeti,
Karınca,
Birinci Kânun1934, Sayı: 7, S. 3-5.

KOOPERATİF BEKLEYEN KÖYLER

Yazan: Dr. Cevdet Nasuhi

40.000 Türk köyünden aşağı yukarı 750 tanesinde kooperatif vardır. Ve bu, beş yıllık bir iştir. Kooperatifin köye bir şey götürmüş olduğunun bir delili de, henüz kooperatifsiz köylerimizin sadece adını işittikleri ve beraberinde getirdiği iyilikleri uzaktan öğrendikleri halde onu şiddetle istemekte olmalarıdır. Bu yaz, batı vilâyetlerimizin bazılarında kooperatifi, kooperatifsiz birçok köylere uğradım. Öğrentilerimi sırası geldikçe yazıp duruyorum Yollu, telefonlu, mektepli ve mahkemeli aziz Türk köylerinin, kooperatifi de, dört gözle her yerde beklemekte olduğunu öğrendim.

Cumhuriyet rejiminin temel eserlerinden birisi olan köy kanununu, daha ilk kabul edildiği zamandan beri tatbik eden Çanakkale vilâyetinde büyücek, varlıklı, şirin köylerimizden Bayramiç'in "Evciler" köyünde, Ezine'nin "Kemallı" köyünde, Ayvaciğın "Gülpınar" köyünde duralamış, köylülerimizle halleşmiş ve konuşmuştum, anlatayım:

Menderes'in (Eski skamander) kaynağını Kazdağından (Eski ida) alan kolu üzerinde, bu tarihi dağın sık ve yeşil ormanlı kuytularından birine yaslanmış "Evciler" de Nahiye Müdürü Bay İlyas Sami'nin önyak olmasıyla, birbirlerine komşu altı köy birleşerek bir zirai kredi kooperatifi kurmağa davranmışlardır. Esas mukavelenamelerinin tasdikten gelmesini beklemektedirler. Dağ köylüleri, 1110 lira taahhüt edilmiş sermayenin 565 lirasını hemen tahsil etmişlerdir. Duhuliyelerden 355 lira hasıl olmuştur.

Aza sayısı 62 kişidir. Evciler nahiyesi halkı; kızılıçık ve çitlembikten tutun da fındık, ceviz, kestane, her nevi armut ve elma, tüysüz şeftali gibi meyve ağaçları ile bezenmiş ve zengin çam, meşe, ormanları, gümrah söğütlükler ve kavaklıklar arasında, Menderes'in

Kazdağı'ndan inen ayağından suladıkları bayırlarda bol fasulye, bürölce ve kumdarı yetiştirmektedirler. Kendilerine varışlılık dilemek gönül borcumuzdur.

Beşike limanına üstten bakan zeytinli, bademli ve palamutlu sırtlardan birisine yaslanmış Kemallı köyünde kendileriyle konuştuğum yurttaşlar; bana köy mahkemesinin işlerini anlattılar. Herkesin bildiği gibi, köy kanununa göre; küçük zarar - ziyan davalarını, elli liraya kadar alım, satım, icar, ücret ve saire davalarını ihtiyar meclisi görür. Elli liradan yukarı hukuk davalarında da iki tarafın rızasıyla hakem ve sulh yollarıyla nizaların halline aracılık eder. Köylünün kendi küçük davalarının kendi ayağında ve kendi eliyle görülmesi, inkılâbın köye tanıdığı çok hayırlı ve çok demokratik bir haktır.

Kemallı muhtarının anlattığına göre; köyün ekilen tarlaları ve zeytinlikleri ile hayvanlar için yayılım yerleri ayrı ayrı olmadığından zarar davaları çok oluyormuş. Çobanların dikkatsizliği ve bazen uyuyup kalıvermeleri, hayvanların bazen başıboş bırakılmaları; zarar davalarının yekûnunu, verilen ağır cezalara rağmen daima kabarık tutmaktadır. Köy mahkemesinin, tez elden ve adaletle hükümler vermesi ve verilen hükümlerin hemen icraya geçirilmesi hukuk davalarını eksiltmiştir. Köyde mahkeme; köylülerin birbirlerine karşı hak tanırılığının gözcüsü ve koruyucusudur. Kanun, şuursuz vatandaşı şuurlandırır ve terbiye eder. Bu, odur. Kemallı, başlıca palamut, zeytin ve badem yetiştirir. Köyde zahirecilik ve zeytincilik da vardır. Kemallı köyünün halkı kooperatif istiyor, yalnız kredi kooperatifi de değil, onlar, hep bir ağızdan şunu söylüyorlar:

- Palamutlarımızı satmak için yalnız bir tek alıcı ile yahut da aralarında anlaşmış ve birleşmiş bir alıcılar derliği ile karşı karşıya kalıyoruz. Mallarımız, emeğimizi korumayacak kadar düşük fiyatlarla satılıyor. Bize kooperatif ne vakit gelecek?

Ben kendilerine cevap verdim:

- Palamut işi hakkında, henüz öğrenmediğim bir mesele olduğu için, bir şey diyemeyecektim. Fakat zirai kredi kooperatifi için, hiç bir zorluk yoktur.

Bankaya başvurun, yazılacağınız hisseleri ortaya koyun, yapılacak muameleleri yapın, kooperatif kurulmuş olur, Kooperatifinizi, siz kendiniz kuracaksınız. Siz, kendi kendinize ve kendi aranızda yardım edeceksiniz. Bizden size yol göstermek var.

Kendi adında nahiyenin merkezi olan Gülpınar, Midilli ile Bozcaada arasında Akdeniz'imizin enginlerini gözetleyen sırtların birini tutmaktadır. Mahsulleri, en başta palamut, ikinci derecede zeytin, üçüncü derecede zahiredir. Köyde koyunculuk da vardır. Köyün yağ mengeneleri ve mevsiminde işler üç kaşar ocağı vardır. Gülpınarlıların palamut işinde idari bir muameleden şikâyetleri vardır.

Mıntakada mili palamut ormanı bulunmadığı halde sevkiyat yapılırken ve satın alıcıya mal teslimi sırasında, mahsulün ormanlardan almayıp sahipli arazide toplanmış olduğu her defa tekrar tekrar orman memurlarına tasdik ettirilip duruyormuş. Ve bu da birçok vakit ve para alıyormuş.

Palamut satışında Çanakkale'nin bütün palamutçu köylerinde olduğu gibi burada da tek satın alıcıdan bahsedilmekte ve fiyatlardan şikâyet olunmaktadır. Burada köylülerin verdiği bir hesaba göre, palamudun yetirilme masrafları şu unsurlardan hasıl olmaktadır:

3 - Taşıma

4 - Kurutma

5 - Sergide bekçi ücreti Kendi kendine düşmüş olduğu için silkme ve toplama masrafları olmayan ikinci nevi malın kantarı, yetiriciye 48 kuruşa mal oluyormuş. Bu masraf bazen 60'a da çıkarmış. Tüccar bu malı 45 kuruşa almış. Silkme ve toplama masrafları da olan birinci nevi mal ise 60 kuruşa mal oluyormuş. Tüccar bu malı 60, nihayet 80 kuruşa almış. Zeytin mahsulü, kolayca ve yetiriciyi memnun bırakacak fiyatlarla elden çıkıyormuş. Nahiyenin 22.000 dönüm gayet mümbit boş arazisinden yalnız 5.000 dönümü ekilebiliyormuş. Burada, her yerde görülmeyen ve beğenilir bir zihniyet geldim. Gülpınarlılar bu boş işleyecek muhacir arıyorlar ve aralarında, gelecek muhacirlere meccanen 50 - 60 dönüm tarla verecek kimseler varmış. Bunun için yüksek makamlara da başvurmuşlar. Gülpınarlılar, bir yurttan şenliğin ve varlığın ancak insanla, çalışan ve işleyen insanla elde edileceğini kendiliklerinden bilmişler ve bulmuşlardır.

Gülpınarlılar, nahiyeye müdürleri Bay Rızanın önyak olmasıyla bir zirai kredi kooperatifi kurmak teşebbüsündedirler. Bütün bu, yollu, telefonlu, mektepli ve mahkemeli köylerimiz; kooperatifi de olmak istemektedirler. Ben, sadece onlardan üç misal verdim.

Türk Kooperatifçilik Cemiyeti,
Karinca,
Birinci Kânun1934, Sayı: 7, S. 13-14.

PAMUKLU BEZ FABRİKALARIMIZ

**Türk Pamuğu ile,
Türk Emeği ile,
Türk Dokuması !
Art Arkaya Kuruluyor!**

Geçen ayın yirmisinde Konya Ereğlisi'nde Başbakan İsmet İnönü paşanın ve ekonomi ve Nafia bakanları, Celâl Bayar ve Ali Beylerin elleriyle bu yıl içinde ikinci olarak bir dokuma fabrikamızın daha temeli atıldı.

Karinca'nın bundan önceki sayılarında sanayi programı için yazılar yazmıştık. Bu yılbaşında tasarlanan programın gereklerinin yapılmasına mart sonunda başlandığı halde şimdiye kadar geçen yedi ayda tam yedi fabrikanın temeli atılmış bulunuyor. Temelleri atılan yedi fabrikamız şunlardır:

Kayseri'de: Büyük dokuma fabrikası.

Zonguldak'da: Sömikok, yarı antrasit fabrikası.

Beykoz'da: Şişe fabrikası

İzmit'de: Kâğıt fabrikası

Keçiborlu da: Kükürt öğütme fabrikası

Isparta'da: Gülyağı fabrikası

Ereğli'de: İnce bez fabrikası

Bu fabrikaların hepsi gelecek yıl sonundan önce işlemeye başlayacaktır. Bundan başka önümüzdeki yıl içinde yeniden beş fabrika daha kurulacaktır. Burada sanayi programının deyimini ve ne için ele alındığını bir gez daha anlatmayacağız. Yalnız pamuklu dokumaların memlekette dokunması için kurulan pamuklu bez fabrikalarının kurulmasıyla neler kazanacağımızı belli edeceğiz.

Kırım muharebesine kadar pamuklu dokumalar iplik çıkırıklarında eğilip bükülerek ve iplik çıkırıklarla eğilip bükülerek ve iplikten tezgâhlarda pamuklu bezler dokunarak memlekette yapılıyordu. Kırım muharebesinden sonra yavaş yavaş pazarlarımızı Avrupa dokumaları doldurdu. Bunlar bizim dokumalarımızdan ucuza satılıyor, hele ince ve güzel oluşları bizim dokumaların sürümünü azaltıyordu.

Öte yandan imparatorluk, Avrupa devletlerine karşı güçsüz olduğundan Avrupa dokumalarından fazla gümrük alarak bu dokumaların memlekete girmelerini önlemiyordu.

Böylece git gide Türk dokumacılığı söndü ve Avrupa'dan getirttiğimiz dokumaların ağırlıkça deyim ve paraca değeri yıldan yıla çoğaldı. Son kurtuluş harbinden sonra geçen on yıl içinde pamuklu dokuma ve iplik için dışarıya yılda 74 milyon lira verdiğimiz bile oldu!

Pamuk yetiştiren bir memleketin ipliğini kendisinin yapması ve dokumayı kendisinin dokuması gerektir. İşte bunu düşünen Cumhuriyet Hükümeti, daha bundan yedi yıl önce bir kanun çıkararak başka sanayi gibi dokuma fabrikalarını da korudu. Türlü yardımlar yaptı.

Bu yardımlarla dokuma fabrikalarımız bir yandan yerli pamuklardan iplik yaptılar, öte yandan da ince iplik isteyen dokumalar için dışarıdan iplik getirerek kumaş dokudular. Böylece son dört yılda pamuklu bez için dışarı verdiğimiz para yarı yarıya indi. Buna biraz da köylünün darlığı sebep oldu.

Lâkin ne de olsa yine dışarıya her yıl avuç dolusu para veriyorduk. Bir yandan da pamuklarımız iki yıl evvel değersiz satılmağa başladı. Pamuk ekicisi zarar gördü. Pamuğu değerlendirmek, dışa para vermemek için yurttaki pamuklu dokuma fabrikalarımızı çoğaltmak gerekti. Para sahiplerinin, şirketlerin bu işi gereği gibi yaparak üç dört yıldır dışarı verdiğimiz yarı parayı da vermekten memleketi kurtarmalarını beklersek yıllar geçeceği anlaşıldı. Bunun için bu işin geri kalanını Devlet üstüne aldı. Sanayi programıyla pamuklu bez fabrikaları kurmağı tasarladı.

Bir yandan da memlekette ince tüylü pamuk yetiştirmek için çarelere başvurdu. Tohum deneme ve üretme istasyonları açtı. Amerika'dan tohum getirterek üretmeğe ve ekicilerimize dağıtmağa başladı. Sanayi programına göre dokuma için yapılan ve yapılacak olan işler şunlardır:

1- İlk önce Bakırköy bez fabrikası eskisinden üç kat büyütüldü. Şimdi geceli gündüzlü işliyoruz.

- 2 – Kayseri’de yılda 30 milyon metre pamuklu dokuyacak büyük bir fabrika kurulmaktadır.
- 3 – Ereğli’de, saten, astar, patiska gibi ince mallar dokuyacak fabrikanın yapısına, bu yazının başında dediğimiz gibi, geçen ayın yirmisinde başlandı.
- 4 - Önümüzdeki yıl Nazillide bir fabrikanın daha temeli atılacaktır. Bu fabrika 1935 sonunda bitmezse 1936 baharında mutlaka bitecektir.
- 5 - 1936 yılında kurulacak dördüncü fabrika belki Malatya’da kurulacaktır.

Bu beş fabrika, bugünkü fabrikalarımızın iplik büken iğ sayısını 125 binden 230 bine çıkaracaktır.

Bu beş fabrika, Türk çiftçisinden yeniden 80 bin balya pamuk isteyecektir. Fabrikalar tamamlanınca bugünkü pamuk yetirimimiz 80 bin balya artacaktır. Bu beş fabrika da yeniden binlerce Türk işçisi iş bulacaktır.

Bu fabrikalardan ötürü memleket güçlenecek, ekici daha çok kazanç bulacaktır. Şimdi buğday ekilen birçok yerlere pamuk ekilecek, bundan buğday ekenlerde faydalanacaktır. Çünkü buğday ekimi azaldıkça buğdayın değeri artacaktır. Bez fabrikalarının kurumundan kazanacaklarımızı kısaca toplayalım:

Türk pamuğu ile, Türk emeği ile Türk dokuması!

Türk Kooperatifçilik Cemiyeti,
Karınca,
Birinci Kânun1934, Sayı: 7, S. 15-17.

Yazan: Ali Süreyya

Birinci teşrinin 19’unda dördüncü şeker fabrikası da Turhal’da açıldı. Böylece yurttta şeker fabrikalarının kurulmasına ve ya şamasına destek olan şeker kanununun üstünden 10 yıl bile geçmeden ulusun yiyeceği şekerî fabrikalarımızda yapmak gücünü kazandık.

İlk iki fabrikamız Alpullu ve Uşak’ta kurulmuştu. Üçüncüsü geçen yıl Eskişehir’de açılmıştı. Şeker fabrikacılığı, en güç işlerden biridir. On yıl evvel bunu yapabileceğimize kendimiz bile inanamıyorduk. Fakat Cumurluk çağında ulusal gücümüz, sayısız işleri başarmağa yettiği gibi acun sanayiciliğinde en çetin işlerden biri olan şeker fabrikacılığını da sekiz yılda, yurdun yiyeceği şeker ölçüsünde kurduk. Dahası var: bugünkü şeker fabrikalarımız eskiden daha çok olan şeker sürümüne göre kurulmuştur.

Gerçek, bugünkü dört fabrikamızın yetirme gücü, pancarın ne artık, ne de eksik olduğu yıllar için şöyle hesaplanmıştır:

Alpullu fabrikası 25.000 Ton, Uşak 13.000, Eskişehir 25.000, Turhal 6.000

İki fabrikada melastan çıkarılacak şeker 5.000 Ton 74.000, şimdiki şeker sürümü ise yuvarlak hesapla yılda ancak 50.000 tondur. Mahsullerimiz üst üste bir kaç yıl değerini bulamayınca yurt içinde köylünün satın alma gücü azaldı. Alış veriş daraldı.

Alış veriş daralınca da kasabalardaki hal kın satın almak gücü de birlikte azaldı. Bu yüzden şeker sürümü 75 bin tondan 50-55 bin tona düştü. Geçen yıl üç şeker fabrikamız çalıştı.

Bu üç fabrikanın, pancarın çokluk yetişmesi yüzünden geçen yılki yetirimleri de çok oldu, 65.000 tonu buldu. Şeker güzün yapılmağa başlar, kışa doğru 60 günle 90 gün arasında bütün pancarlar işlenir. Bu çağa şekerlikte kampanya derler. İşte bu yıl kampanyasına girerken fabrikalarımızın elinde geçen kampanyadan biraz şeker vardı. Üstelik yeni bir fabrika açılacağı bilindiği için bu yıl, fabrikalar, her yerde pancar ekimini azalttırdılar, şekerin yetirimini sürümüne uydurmak istediler.

Bunu iyimi yaptılar, kötü mü? Elbette iyi yaptılar. Eğer sürümden çok şeker yapılırsa artan şeker çoğaldıkça yeni yıllarda pancar ekimini birdenbire çok kesmek gerekli olur. Böyle olunca da pancar çiftçimiz hem çok az pancar satabilir, hem de fabrikalar pancara fazla fiyat veremeyecekleri için eline çok az para geçer. Birdenbire işi bozulur, canı yanar, bir daha da pancar ekimine yanaşmaz, kârlı bir işten olmuş olur.

Şekerin sürümü, yurt içinde alışveriş çoğaldıkça, köylümüz yetirdiklerini dış pazarlara bu yıl olduğu gibi bahalı sattıkça, Ulusal sanayi çiftçimize ve amelemize yeni kazanç yolları açtıkça gitgide elbette artacaktır. Bu gün Türkiye'mizde adam başına üst üste yılda 3,5 kilogram şeker düşüyor. Hâlbuki yabancı memleketler arasında adam başına yılda 54 kilogram şeker harcayanlar vardır. Bu bizdeki adam başına şeker harcamadan tam 16 kat artıktır. Köylümüz, kasabamız zenginleştikçe elbette bizdeki şeker sürümü de artacak, hiç olmazsa iki kat çoğalacaktır. O zaman fabrikalarımızın sayısı da artacaktır. Yeni yeni pancar ekim yerleri peyda olacak, birçok çiftçilerimiz pancar yetiştirerek şimdikinden çok kazanacaktır. Bakın, değerli Başbakanımız İsmet paşa, Turhal fabrikasının defterine yazdığı yazıda ne diyor:

“Turhal fabrikasını bugün açtık ve gezdik. Fabrikanın en son sistem bir eser olması seyrine doyulmaz bir eser tadını vermektedir. Fabrika kendi sanat ve yardımcı tamirhanelerinde büyük bir mektep ve geçim merkezidir. Pancar yetiştiren çiftçinin kendi mahsulleri önündeki neşeleri dikkati celbediyor. Her şeker fabrikası hiç olmazsa dört vilâyet için büyük bir kazanç yeri oluyor. Fabrikanın memur, amele ikametgâhları, mektep ve hasta bakımı için tesisleri de ayrıca bir faydalı mevzudur. Dördüncü şeker fabrikasını kuran milli bankaları, sekizinci fabrikayı kurmağa da teşvik etmek isterim.

Şeker fabrikalarımızın, pancar ekimi ile köylümüze ne kadar faydaları dokunduğunu her pancar ekicisi yıllardan beri deneyerek anlamıştır. Biz burada bir iki fabrikanın elimizde olan rakamlarına dayanarak bu faydayı toplu olarak göstereceğiz.

Şeker fabrikalarımız, pancar ekimini gereği gibi yaptırabilmek için köylüye ön ayak olmuşlar, ona pancarın nasıl ekileceğini öğretmişlerdir. Dört fabrikanın ekim mühendisleri ve müfettişleri gibi kullandıkları memurların masrafı ile bu uğurda parasız pulluk falan dağıtmak gibi işler için harcadıkları başka paraların tutarı yılda 1.000.000 liradır.

Dört fabrikamız çiftçiye ayrıca kira ile verdikleri ekim makinelerine de 1.000.000 lira para bağlamışlardır. Yine fabrikalarımızın (üç fabrikanın) çiftçiye verdikleri faizsiz avansların yekûnu yılda 2.000.000 liradır.

Fabrikalar, ekicinin pancarına üşüşen kurtları, böcekleri köylüden para almadan kendi hesaplarına masraf yaparak öldürmektedirler.

Uşak şeker fabrikasının yalnız pancar parası olarak beş yılda çiftçiye verdiği para, 2.755.078 liradır. Alpulu fabrikasının beş yılda ne verdiğini bilmiyoruz. Fakat Alpulu'nun beş yılda yetirdiği şeker, Uşak fabrikasının yetiriminden bir kat fazla olduğu için bunu kolaylıkla hesaplayabiliriz. Böyle bir hesap yapılırsa görülür ki, Alpulu fabrikası da beş yılda 5.5 milyon lira kadar bir parayı, pancar parası olarak çiftçiye vermiştir.

Turhal fabrikası, bu yıl 450 köyde 7000 köylüye pancar ektirmiştir. Bu pancarlar için köylüye 600.000 lira ödenecektir. Şeker fabrikalarımızın içinde en küçüğü ve en yenisi olan bu fabrikamız daha bu yıl köylüye 200 Tırmık, 200 Araba, 650 Pulluk, 1000 Dirgera, 15.000 Çapa, 15.000 Sökme beli vermiştir. Bunlar büsbütün köylünün mal olmuştur. Ödünç verdikleri de şudur:

160 Tohum ekme makinesi, 50 Kemberiç merdanesi, 20 Dikenli merdane, 18 Böceklerle savaş için alât. Şeker fabrikalarımız 20 vilâyette 150.000 çiftçiyi besliyor. Bu çiftçiler yılda 8 milyonluk pancar satıyorlar. Fakat ulusal şekerin faydası yalnız bununla kalmıyor.

Şeker sanayimiz Cumurluk hazinesine yılda 5 - 6 milyon şeker üzerinden, belki ona yakın bir para da kendi kazançları ve çalıştırdıkları memur ve amelenin gelirleri üzerinden vergi veriyorlar. Devlet şimendiferlerine her yıl verdikleri nakliye üç milyondan üstündür.

Memleket içinde 2 milyon liralık fazla kömür yakarak, kereste kullanarak, pancar ve şeker taşıtarak, amele çalıştırarak, çiftçiye pancar ektirerek yeniden yarattıkları işin paraca ölçüsünü bulmak için bu fabrikalara tamamen Türk sermayesi olarak yatırılan paranın 30 milyon lira olduğunu düşünmek yeter. Bu sermayenin fabrika yapısı, makine olanından gayrisi (ki 21 milyon liradır) yurt içinde bereket saçarak dönüp dolaşmaktadır. Şeker sanayimiz, ulusal sanayin çiftçiye dayanan bir parçasıdır. Ulusal sanayi genişledikçe, güçlenip çoğaldıkça çiftçimiz de gürbüzlenip bütün yurt zenginlik ve varlık içinde yüzecektir. Cumurluk düzeni bunu hazırlıyor!

Türk Kooperatifçilik Cemiyeti,
Karinca,
Birinci Kânun1934, Sayı: 7, S. 25-26.

**KEMALİST
TÜRK KÖYÜ**

Karinca'nın bundan evvelki sayılarında Cumhurluk Hükümetinin köy siyasasını, köyü canlandırmak, zengin etmek, bol ve verimli bir yetirmeye ulaştırmak için tuttuğu yolu anlatmış, bu yönde neler yaptığını, daha da neler yapmak dilediğini sayıp dökmüştük.

Bu ararla Sayın İzmir Valisi General Kâzım'ın köycülük yönünde, bilerek ve öğreterek yaptığı deyimli işleri de yazmıştık. Bu işler gelişigüzel değil, belli ve amaçları önceden seçilmiş bir iş programına bağlıdır.

General Kâzım'ın "Kemalist Türk Köyü" diye ad verdiği şen, canlı ve zengin Türk köyü bu programın başarılmasından doğacaktır. Aşağıda yazılı işlere başlayan her köy beş, on yıl içinde tüm değişecek, eski kılığına göre tanınmayacak bir güzellik bulacaktır. Bize bu güveni veren İzmir köylerinde gördüklerimiz olmuştur.

Sözün kısası General Kâzım, Cumhurbaşnın ne olduğunu, amaçlarının ve tutumunun neler olduğunu bilen bu Cumhurluk valisi güzel bir çalışma programı çizmiş ve bunun başarımını çok ileri götürmüştür. General Kâzım'ın bu yöndeki çalışmaları daha önce anlattığımız için bu yazı da fazla incelemeyeceğiz. Burada yalnız General Kâzım'ın sözüyle Kemalist bir Türk köyünde neler bulunması gerekli olduğunu gösteren İzmir'in köy programını yazacağız.

Bu program her köy için körü körüne, noktası noktasına boyun eğilecek bir program gibi değil, köyün kalabalığına, varlığına göre başarılmaktadır. Şimdi programın kendisini yazalım:

- 1 - Mektep: İhata duyarlı, tuvalet yerleri, cins ve verimli tavuk kümesi,
- 3 - dönümlük bahçeli.
- 2 - Küme mekteplerinin yatı yeri.
- 3 - Muallim evi.
- 4 - Köy sineması, projeksiyonu, radyosu.
- 5 - Elektrik santrali.
- 6 - Cami veya mescidi varsa, çok temiz.
- 7 - Asri kabristan.
- 8 - Çarşı.
- 9 - Lonca.
- 10 - Hal.
- 11 - Mezbaha.
- 12 - Han, otel.
- 13 - Köy hamamı ve duşları.
- 14 - Köyün bir iki fabrikası" yağun, çeltik, pirina, peynir fabrikası
- 15 - Telefon santrali ve şebekesi.
- 16 - Köyün demir borulu su şebekesi ve su deposu ve köy çeşmeleri ve yalıklar, Çeşmede Alaçay köyünün çocuk spor yurdu.

- 17 - Beton bilezikli ve demir kapaklı kuyusu; tulumbası.
- 18 - Yel değirmeni.
- 19 - Cins tavuk, horuz istasyonu.
- 20 - Tavşan Ankara cins istasyonu.
- 21 - Fenni kovanlı arıcılık,
- 22 - Küçük çocuklar için spor meydanı.
- 23 - Gençler için spor meydanı, Atletizm, Futbol, Voleybol, Eskrim, disk, gülle atışı, Cirit, güreş, Binicilik.
- 24 – Cumhuriyet Meydanı, birkaç meydan
- 25 – Bir iki heykel ve abide (Gazi heykeli)
- 26 - Köy parkı.
- 27 - Köyün itfaiyesi (büyük köylere arazöz, küçüklerde kanca, batla, teneke ve kovası arabası, Eksersiyor yangın tulumbası)
- 28 - Kooperatif.
- 29 - Alım satım kooperatifi (kooperatif ve deposu, zirdi aletler ve cins tohumluk ambarı)
- 30 - Okuma odası (köy müze ve kütüphanesi, konferans salonu) Halk dershanesi, Millet mektebi.
- 31 - Köy odası “Nahiye Hükümet konağı, Belediye.
- 32 - Konuk yeri “Misafirhane, Gezer - Gezek.
- 33 - Hayır cemiyeti (mektepe himaye heyeti, Hilâlahmer, sıhhat ve içtimai’ yardım komitası, dulları ve yetimleri çalıştırmak ve korumak için)
- 34 - Tayyare cemiyeti.
- 35 - Gençler birliğı.
- 36 - Avcılar kulübü.
- 37 - Köy fırını
- 38 - Damızlık iyi cins meyva fidanlığı “numunelik”
- 39 - Hasta reviri, Eczahanesi ve küçük sıhhat memuru.
- 40 - Caddelerin iki sıra ağaçları “dere geçiyorsa iyi bir köprü”.

- 41 - Temizlik ve su arabası “kapalı çörcöp kutuları.
- 42 - Köyün demirbaş otomobili, 4 tekerlekli numune arabası, motosiklet, Velespit.
- 43 - Posta kutusu
- 44 - Karakol
- 45 - Cins boğa, at, merkep, “aygır numune ahır”, fenni nalbant
- 46 - Erkek ve kadın köylü kıyafetleri ve köy yapı mimar tipi
- 47 - Köy kahve ve gazinosu.
- 48 - Köyde kanalizasyon ve fenni muzahrafat çukuru tip alınacaktır.
- 49 - Müsait şartları haiz büyük ve temiz köylerde o mühit için bir çocuk yurdu “kinderheim,,

NOT:

- 1 - Köyden diğer köylere ve kasabaya giden yolların istikamet levhaları ve köy içindeki yolları müş’ir levhalar evlerin ve sokakların emaye üzerine numaraları.
- 2 - Bütün binalar sıva ve beyaz badanalı olacaktır.

26. MİLLETLERARASI
TÜRK KOOPERATİFÇİLİK
KONGRESİ

SÜRDÜREBİLİRLİK

ANA TEMA

23-25 EYLÜL

MADRID/İSPANYA

ÖNEMLİ TARİHLER

Özet Gönderim Son Tarihi
10/08/2024

Tam Metin Son Gönderim Tarihi
25/10/2024

TÜRK
KOOPERATİFÇİLİK
KURUMU

EUROSTARS
HOTEL MADRID

Detaylı Bilgi İçin
koopkurkongre.com

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

YÖNETİM KURULU

Başkan	: Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Başkan Yrd.	: Prof. Dr. Nurettin PARILTI
Muhasip Üye	: Prof. Dr. Mehmet ARSLAN
Üye	: Prof. Dr. Nevzat AYPEK
Üye	: Prof. Dr. Enver AYDOĞAN
Üye	: Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Üye	: Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
Üye	: Prof. Dr. Mehmet BAŞ
Üye	: Prof. Dr. Cemalettin AKTEPE
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman OKUR
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Kadir ÖZER

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

DENETİM KURULU

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Prof. Dr. Emine ÖNER KAYA
Doç. Dr. Cemil ŞENEL

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

HAYSİYET DİVANI

Hüsnü POYRAZ
Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN
Özdemir ÜNSAL

Yazarlarımıza Duyuru

1. Dergiye gönderilen yazıların elektronik ortamda teslim edilmesi
2. Yazılarda yer alacak resimlerin yazarlar tarafından metne yerleştirilerek teslim edilmesi
3. Yazıların 11 Punto ve Times New Roman karakteriyle yazılması
4. Tercüme yazılarda kaynak belirtilmesi
5. Araştırma ve bilimsel yazılar dışındaki yazıların en çok 5 (A4) sayfası olarak yazılması
6. Dergimize gönderilen yazıların başka bir dergiye gönderilmemiş ve yayınlanmamış olması gerekmektedir.

Yönetim Kurulu Herhangi Bir Maaş, Ücret ve Huzur Hakkı Almamaktadır.

Kooperatif Postası

KARINCA

AĞUSTOS 2024 YIL: 91 SAYI: 1052 ISSN: 1300-1450

9 771300 145005